

Fisketurisme i Lillebælt

En analyse af de
økonomiske muligheder
ved prioritering
af det rekreative fiskeri i
den nordlige del af
Lillebælt

"Fisketurisme i Lillebælt"

Af Steen Ulnits

© 2012 by Ulnits Bøger

1. e-udgave 2012 - .pdf version

Ulnits Bøger

Skytten 116, Fiskergården

8920 Randers NV

Tlf. 23 32 89 88

E-mail: steen@ulnits.dk

Hjemmeside: www.ulnits.dk

Fotos: Steen Ulnits

Kopiering fra denne e-bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Digital kopiering uden tilladelse er forbudt.

Indhold

Forord.....	4
Resumé.....	6
Bæltet.....	10
Fiskene.....	14
Torsk.....	14
Fladfisk.....	17
Sild.....	20
Havørred.....	21
Fiskeriet.....	24
Erhvervsfiskeriet.....	24
Bundgarnsfiskeriet.....	24
Trawlfiskeriet.....	26
Nedgarnsfiskeriet.....	31
Det rekreative fiskeri.....	35
Økonomien.....	40
Udenlandske undersøgelser.....	40
Indenlandske undersøgelser.....	48
Konflikterne.....	53
Nye toner fra England.....	57
Et frisk pust fra Sverige.....	60
Dansk undersøgelse uden visioner.....	61

Forord

Denne rapport har set som sin opgave at belyse økonomien bag det rekreative fiskeri med stang og line på Lillebælt generelt og den smalle del "Snævringen" specielt.

Rapporten fokuserer på den mangedobling af værdien, som en stangfanget fisk medfører sammenlignet med fisk fanget kommercielt. At fisk fanget i det rekreative fiskeri er mange gange mere værd for lokaløkonomien end deres blotte handelsværdi.

Da lyst- eller sportsfiskeri som decideret forretning er en ganske ny ting her i Danmark, er der i rapporten mange referencer til udenlandske undersøgelser om netop økonomien i det rekreative fiskeri.

I udlandet - specielt naturligvis USA, men nu også mere nærliggende lande som eksempelvis Sverige - har man længe haft et godt øje til sportsfiskeriet og de mange penge, som denne fritidsbeskæftigelse omsætter. I form af de såkaldte "ringvirkninger" fra fiskeriet - penge brugt på transport, ophold og forplejning, på indkøb af fiskegrej, fisketegn og fiskekort med meget mere.

Politisk er der således langt mere fokus på sportsfiskeriet i andre lande end i Danmark.

Sammenlignet med udlandet er det danske sportsfiskeri stadig på et meget lavt stadie rent udviklingsmæssigt. Men potentialet for udvikling er stort. Rapporten fokuserer derfor meget på den omsætning, som et målrettet og organiseret sportsfiskeri kan tilføre lokaløkonomien - på arbejdspladser og afledte skatteindtægter.

I forfatterens øjne er der ingen tvivl om, at erhvervsfiskeri efter arter af sportsmæssig interesse samfundsøkonomisk set er en særdeles dårlig forretning. I hvert fald i de sårbare indre danske farvande, hvor de pågældende fisk også er tilgængelige for det rekreative fiskeri.

De samme fisk vil i et målrettet sportsfiskeri kunne bidrage med flere gange den omsætning og de indtægter, som et erhvervsfiskeri efter de samme arter kan. Også når man tager forædling og eksportindtægter med i udregningerne.

Rapporten er ikke en konkret økonomisk analyse af mulighederne. Den skal i stedet ses som en lang række eksempler på, hvordan det rekreative fiskeri har udviklet sig i ind- og udland.

Endelig giver den en række bud på, hvad det danske sportsfiskeri - specielt i området omkring det nordlige Lillebælt - tilsvarende kunne udvikles til, dersom den fornødne politiske vilje er til stede.

*Steen Ulnits,
fiskeribiolog, cand. scient
Århus, 19. juli 2000*

Herværende rapport blev i første omgang bestilt af Middelfart Turistbureau som et partsindlæg i debatten om den bedst mulige udnyttelse af fiskeressursen på det smalle Lillebælt.

Den er siden revideret og i 2005 genudgivet på Dansk Videncenter for Sportsfiskeris hjemmeside, hvor den er tilgængelig for alle interesserede. Rapporten foreligger nu i endnu en ny version, der kan downloades som pdf fra selvsamme videncenters website.

Det er mit og videncentrets håb, at den må indgå som et vigtigt indlæg i debatten om en kommende nationalpark ved Lillebælt - som foreslået for miljøminister Ida Auken af Danmarks Naturfredningsforenings Fredericia-afdeling.

Det har desværre vist sig noget nær umuligt at få dansk landbrug med på etableringen af kommende danske nationalparker på landjorden. Derfor er det indlysende i stedet at fokusere på etableringen af marine nationalparker, hvor landbruget ikke i samme grad kan bremse eller helt stoppe udviklingen til gavn for den sparsomme og hårdt pressede danske natur.

Spred derfor det gode budskab - til glæde for ikke mindst det unikke vandmiljø i Lillebælt.

Rapporten må frit citeres og distribueres til alle interesserede.

Naturligvis med behørig kildeangivelse.

© 2012 Steen Ulnits
Dansk Videncenter for Sportsfiskeri
www.videncenterforsportsfiskeri.dk

Resumé

Ifølge Danmarks Turistråd er der 8,7 mio. lyst- eller sportsfiskere i Europa. Heraf vil mindst 570.000 holde fiskeferie i Danmark i løbet af de næste tre år.

Samtidig ligger Danmark så centralt placeret, at det kun tager fisketurister fra det nordlige Europa 4-8 timers kørsel at nå herop. Det danner grundlag for flere miniferier i Danmark, hvor mange turister i dag primært bruger Danmark som gennemgangsland på længerevarende fiskeekspeditioner til Sverige og Norge.

Der mangler således ikke potentielle kunder til et rekreativt fiskeri af ganske anseeligt format i Lillebælt - *hvis ellers fiskeriet udvikles tilsvarende.*

For det skal samtidig slås fast, at uden en sund fiskebestand kan der ikke udvikles og opretholdes en lukrativ fisketurisme. Og på nuværende tidspunkt presses især torskebestanden i Lillebælt - og den vestlige Østersø, hvorfra torskene rekrutteres - urimelig hårdt af et ikke ret rentabelt erhvervsfiskeri.

Det må derfor anses for bydende nødvendigt, at presset på torskebestanden nedsættes - i det nordlige Lillebælt såvel som den vestlige Østersø.

Samtidig udsættes netop den smalle del af Lillebælt for en meget hårdhændet behandling i form af daglig gennemfiskning med tunge trawl. En behandling, som ikke blot skader fiskebestanden, men også ødelægger bundmiljøet.

Hollandske undersøgelser har vist, *at for hvert kg salgbar fisk, der landes af en trawler, er der dræbt 10 kg ikke salgbar fisk og i snit 6 kg andre bunddyr.* En aldeles uholdbar måde at beskatte ressourcen på.

Endelig destrueres der af fiskerierhvervet i perioder store mængder prima torsk, som blot ikke har kunnet opnå de af EU fastsatte mindstepriser. *I 1996 blev således hele 5.000 tons prima Østersø-torsk "udtaget" til destruktion.* Fiskene endte deres dage som dyrefoder.

Erhvervsfiskeriet og dets fremtid bør derfor revurderes. Fiskebestanden bør fremover forbeholdes den form for udnyttelse, som er mest rentabel for samfundet - som koster mindst i tilskudsordninger og byder på flest arbejdspladser og flest skattekroner. Og som samtidig er bæredygtig på længere sigt.

Som det fremgår af rapporten, er den nuværende udnyttelse - i et stærkt subsidieret fiskerierhverv - hverken økologisk bæredygtig eller økonomisk rentabel.

Den samme fiskebestand, som kan brødføde en erhvervsfisker i nogle få dage, kan byde på arbejde til turbådsskipperne og andre turistrelaterede erhverv i ugevis. Det er i den forbindelse vigtigt at gøre sig følgende forskel klart:

- Erhvervsfiskeren forbruger ressourcen. Han skal fange og aflive fiskene, førend han kan tjene penge på dem - ofte med overfiskeri til følge. For ham er fisken først noget værd, når den er død og ligger i hans fiskekasse.
- For lystfiskeren er selve fangsten ikke det altafgørende. For lystfiskeren er det derimod alfa og omega, at der er fisk at fiske efter. Der skal være en reel chance for fangst, dersom et givet område skal kunne tiltrække lystfiskere.

Lystfiskeren tærer derfor ikke nær så hårdt på den samme ressource som erhvervsfiskeren. Samtidig ødelægger han ikke havbunden med sine redskaber, som tilfældet er med trawlfiskerens skovle.

Lystfiskeren ved, at man ikke altid kommer hjem med fisk - at det er en del af lystfiskeriets charme og fascination. Det er derfor en nænsom måde at bruge ressourcen på.

Det rekreative fiskeri kan således nøjes med levende fisk i vandet - erhvervsfiskeren derimod skal have døde fisk på dækket.

Den 9. marts 2000 tog Englands fiskeriminister Elliot Morley positivt imod en rådgivende rapport, som anbefaler en hurtig afvikling af alt garnfiskeri efter laks i havet.

Rapporten anbefaler også, at regeringen bør bidrage med "betragtelige midler" til denne afvikling af det kommercielle laksefiskeri med garn.

Endvidere anbefalede rapporten, at man fremover lægger økonomiske overvejelser til grund for tildelingen af fangstrettigheder.

Fiskeriministeren godtog sluttelig rapportens konklusion om, at en stangfanget laks er mange gange mere værd end en garnfanget, og at sportsfiskeriets samfundsøkonomiske betydning fremover ikke må undervurderes.

Nærværende rapport om det rekreative fiskeri på Lillebælt giver adskillige eksempler på, at der - i overensstemmelse med de britiske konklusioner - er langt flere penge og langt flere arbejdspladser i en rekreativ udnyttelse af attraktive sportsfisk.

Rapporten opstiller også et regneeksempel, hvoraf fremgår, at en rekreativ udnyttelse af Snævrings fiskebestand vil kunne medføre en meromsætning på over *70 millioner kroner*.

Til sammenligning indbringer de erhvervsmæssige landinger af konsumfisk i Skærbæk og Fredericia havne i dag blot *4,1 millioner kroner*.

I den forbindelse kommer rapporten ind på muligheden for, at de nuværende trawlfiskere omlægges til sejlads med lystfiskere. Noget sådant er allerede sket flere andre steder.

Endelig skal det slås fast, at denne rapport ikke beskæftiger sig med den dykkerturisme, der ligeledes ville profitere meget på et forbud mod trawlfiskeri i den smalle del af Lillebælt.

Steen Ulnits

- Er der plads til et ødelæggende trawlfiskeri i Lillebælt?

- Eller er der flere penge i det rekreative fiskeri?

Bæltet

På samme måde som Storebælt formodes dannet af en gletcher-tunge under den sidste af kvartærtidens fire kendte istider, menes Lillebælt grundlæggende at være udgravet af en anden gletcher-tunge i den samme periode.

Først var Lillebælt således "afløb" for isen under afsmeltningen i slutningen af den sidste istid, der ophørte for små 10.000 år siden. Dernæst er den af isen og smeltevandet udgravede rende blevet et naturligt afløb for ferskvand fra Østersøen - i lighed med Storebælt og Øresund.

Karakteristika

Østersøen har i dag mere end 60 større, ferske tilløb. Det er vandet fra disse større vandsystemer samt et utal af mindre vandløb, som konstant sluses ud gennem de indre danske farvande - ud gennem Øresund, Storebælt og Lillebælt.

Denne vandudskiftning, som på årsbasis omfatter ikke mindre end 470 km³ ferskvand, afhænger i vid udstrækning af vind og strøm. Således kan længere tids hård sydgående strøm - forårsaget af vinden - skubbe så meget saltvand fra Kattegat ned gennem Bælterne, at saltholdigheden i den vestlige del af Østersøen stiger markant.

Længere tids vestenvind i Nordsøen vil presse så meget vand ind gennem Skagerak og Kattegat, at der vil opstå en reel højdeforskel mellem nord og syd. Denne højdeforskel sætter gang i en sydgående strøm, som dels presser saltvand ned gennem Bælterne - dels stuver det udstrømmende ferskvand op i Østersøen.

Efter perioder med hård vestenvind kan man finde saltholdigheder på op til 10 o/oo så langt syd- og østpå som ud for Gedser Rev. Her tales om overfladevand, der normalt vil være mindre salt end det tungere bundvand.

Stor vandudskiftning

Denne indtrængen af saltvand til den brakke Østersø er af vital betydning for miljøet. Dels tilføres Østersøen iltholdigt saltvand, og dels er Østersø-torskene afhængige af en vis saltholdighed under gydningen, da deres æg ellers vil synke til bunds og dø.

Det samme saltvand, som kan slå bestanden af brakvandsgedder og -aborrer ihjel i det sydsjællandske øhav, er således af vital betydning for torskebestanden.

Daglig bremses vandstrømmen ligeledes af den tidevandsbølge, som fra Nordsøen breder sig ind gennem de danske farvande.

Tidevandet skifter to gange i døgnet, og typisk når tidevandsbølgen ned til Lillebælt med en tidsforskydning - forsinkelse - på godt 12 timer i forhold til månens kulmination. Det er jo månens tiltrækningskraft, der - sammen med solens - flytter rundt på vandmasserne og skaber tidevandet.

Tidevandet styrke - forskellen mellem højvande og lavvande - mindskes på vej ned gennem de danske farvande, men er alligevel medvirkende til at henholdsvis svække og forstærke vandgennemstrømningen i Lillebælt.

Vandstanden i Lillebælt kan derfor svinge uhyre meget afhængig af vejr og vind. Men netto er vandstrømmen i Øresund, Storebælt og Lillebælt naturligvis nordgående, da det ferske vand fra Østersøens mange tilløb jo til slut skal ud gennem Bælterne - ud i først Kattegat, siden Skagerak og til sidst Nordsøen.

Store vanddybder

Vanddybden i Lillebælt er meget svingende og byder på de største vanddybder i de indre danske farvande samt den stærkeste strøm.

I den nordligste og smalleste del af Lillebælt kan man således finde vanddybder på over 80 meter, hvilket er aldeles unikt i Danmark. Lillebælts tærskeldybde er omkring 20 meter og findes syd for Fænø, hvor Lillebælt atter breder sig ud.

Trods en bredde på mindre end 1 km, hvor bæltet er smallest - i Snævringen - transporteres der årligt netto 40 milliarder m³ ferskvand fra Østersøen og op gennem Lillebælt. Men den samlede gennemstrømning - sydgående plus nordgående - er langt større end som så. Således regner man med, at der årligt og samlet løber omkring 2.000 km³ vand gennem Bælterne i nordgående retning - mod omkring 1.500 km³ den modsatte vej.

Forskellen på disse to tal bliver således en nordgående netto-gennemstrømning på knap 500 km³. Helt præcis 470 km³, hvoraf altså de 40 går gennem det snævre Lillebælt. Tilsvarende går 100 km³ gennem Øresund, mens langt hovedparten - 330 km³ - løber gennem det knap 17 km brede Storebælt.

Stærk strøm

Storebælt, som med små 17 km på sit smalleste sted er mere end 25 gange bredere end Lillebælt i Snævringen, transporterer således mindre end 10 gange så meget vand som Lillebælt. Alt i alt må vandet løbe mere end dobbelt så hurtigt gennem Lillebælt end gennem Storebælt. Dette gør i sig selv Snævringen med omkringliggende farvand til noget ganske særligt på Danmarkskortet.

Udstrømningen er størst i det sene forår, hvor smeltevand fra de mange vandløb omkring Østersøen skal ud. Tilsvarende er udstrømningen om efteråret - efter en varm og tør sommer med stor fordampning - så ringe, at der ofte kan være tale om en netto sydgående strøm.

Da de store vandmasser i Lillebælt skal gennem et ganske smalt sund, betinger det som nævnt en meget stærk strøm. Denne strøm sørger igen for, at store dele af bunden holdes fri for løst materiale, der ellers ville bundfældes. Dette gælder naturligvis primært hovedrenden, mens der i siderne og på steder med strømlæ kan aflejres både sand og silt.

Store dele af bunden i Lillebælt består derfor af plastisk ler, som dog sine steder er blandet op med større eller mindre mængder sand.

Flora og fauna

De store vanddybder, den hårde bund og den stærke strøm betinger tilsammen en flora og fauna, som ikke findes andre steder i de indre danske farvande - endda på steder, som ligger meget tæt på land, og som derfor er let tilgængelige for forskellige former for såvel kommerciel som rekreativ brug.

Dette gælder ikke mindst dykning og lystfiskeri, som begge kan dyrkes i Lillebælt under sikkerhedsmæssigt forsvarlige forhold, da afstanden til land er minimal og bølgerne i regelen moderate. Igen et unikt forhold ved netop Lillebælt. På samme måde har erhvervsfiskeriet meget let adgang til fiskeri i bæltet.

Den store vandudskiftning i Lillebælt giver samtidig dyr og planter let adgang til store mængder *næringssalte* - grundlaget for alt liv i første led af diverse fødekæder. Da næringssaltene i Lillebælt ikke blot transporteres ud gennem bæltet - ensrettet nordpå mod Kattegat - men i stedet sluses frem og tilbage flere gange, inden de når så vidt, er tilgængeligheden af næringssaltene markant større.

Den lette tilgængelighed af næringssaltene danner derfor i Lillebælt grundlag for opbygning af en veludviklet flora og fauna på bæltets bund. En flora og fauna, som er specielt tilpasset de rådende forhold - den hårde bund og den stærke strøm med mange fødeemner.

Ikke mindst de farvestrålende *søanemoner* kan i netop Lillebælt opnå en størrelse og udbredelse, der er unik, og som derfor lokker sportsdykkere til langvejs fra. Søanemonerne lever af mikroskopiske dyr, som de filtrerer fra vandstrømmen med deres lange fangarme. Forstyrres de, trækkes armene straks ind igen.

Imidlertid klager mange dykkere over, at søanemonerne kun sjældent får lov at vokse sig store. Dertil er trawlfiskeriet i dag for hårdhændet.

"Naturpark Lillebælt"

Som det fremgår af ovenstående, byder Lillebælt - her specielt den smalle del "Snævringen" - på enestående fysiske forhold, der ikke findes tilsvarende andre steder i Danmark.

Alle naturlige forudsætninger er således til stede, hvis man ønsker at etablere Danmarks første **marine nationalpark** netop her. Intet andet sted er de fysiske rammer til stede i et sådant omfang, og intet andet sted ligger de så let tilgængelige for offentligheden.

I den forbindelse er det interessant, at den norske regering så sent som den 8 juni 2000 etablerede Norges første marine naturpark eller undervandsreservat - i form af koralrevet ved Tautra i Trondhjemsfjorden.

Tidligere har man i Norge nedlagt forbud mod trawlfiskeri på andre steder med naturlige forekomster af dybvandskoraller - blandt andet Sularyggen og Iverryggen - da korallerne vokser langsomt og derfor er sårbare over for det hårdhændede fiskeri med bundslæbende trawl. Korallerne vokser typisk med et par millimeter om året.

Men Tautra i Trondhjemsfjorden er stedet, hvor man har verdens laveste forekomst af dybvandskoraller. Hvor korallerne normalt trives på dybder fra 100 til 2.000 meter, kan man her studere korallerne på blot 40 meter vand. Derfor gjorde man netop Tautra til Norges første marine naturreservat.

Fremover må der ikke fjernes koraller fra revet, men dykkere har også fremover fri adgang til at studere den sjældne forekomst på nærmeste hold.

Fiskene

Der findes mange forskellige fiskearter i det strømstærke Lillebælt. Interessen samler sig dog altovervejende om torsk, fladfisk, sild og havørreder.

Torsken er den vigtigste fisk for erhvervsfiskeriet med såvel bundgarn som trawl, mens havørreden primært tiltrækker sportsfiskerne. I netop Lillebælt er torsken dog også af meget stor interesse for fiskeriet med stang og line. Det samme er tilfældet med fladfiskene og - i mindre grad - sildene.

Torsk

Torsken *Gadus morhua*, som har lagt navn til torskefiskene, er samtidig den største af dem alle. Mere end 40 kg tung kan den blive, men eksemplarer over 20 kg er sjældne i dag. De helt store kæmper fanges i regelen på dybt vand - mere end 100 m - hvor der sjældent fiskes.

Så store torsk indgår derfor ikke i fiskeriet i Lillebælt, hvor 10 kg i dag anses for endog meget stort. Lystfiskerrekorden ligger dog helt oppe på 17 kg.

Torsken er kendt for sine lange vandringer, der gælder enten føde eller formering. De længste vandringer skyldes formeringen.

Tidligere mente man, at Øresunds velkendte vinterfiskeri skyldtes gydevandring fra omkringliggende farvande. I dag ved man, at der i stedet er tale om en fast bestand af lokale torsk. Man ved også, at der i Østersøen findes en helt separat bestand af torsk, som ikke blander sig med andre. De

kendetegnes ved en meget langsom vækst - stik modsat de hurtigt voksende torsk i Nordsøen.

Torsken er en typisk vintergyder. Den samler sig da i store flokke, og selve gydningen er en slags bunkebryllup, hvor mange fisk gyder samtidig. Gydningen sker typisk i januar til marts, mens den i de indre danske farvande kan finde sted til helt hen i juni.

Gydning og opvækst

Gydningen sker på steder og dybder, hvor saltholdigheden er passende. De gydte æg skal nemlig kunne svæve frit i vandet, så de kan føres omkring af strømmen. Er saltholdigheden for lille, vil æggene synke til bunds og måske dø af iltmangel her. Dette er et stort problem for Østersøens torsk, der gyder i de dybe saltlommer, som findes her.

Torskene i Østersøen er således helt afhængige af det saltvand, som tidvis trænger ind efter længere tids sydgående strøm fra Kattegat. Svinger denne tilstrømning, vil de befrugtede æg synke til bunds og dø.

Store torsk gyder op til 10 millioner æg. Imidlertid vil kun en forsvindende lille del blive til voksne torsk - kun nogle ganske få stykker, om alt går vel. Resten vil dø af fødemangel eller blive ædt. Pudsigt nok er to af torskens foretrukne fødeemner - sild og brisling - to af dens værste fjender i larvestadiet. Sild og brisling æder nemlig mange torskelarver. Der er således en hårfin balance mellem bestanden af disse to fisk.

Efterhånden som torsken vokser, søger den ned til bunden - først på lavt vand inde under land og siden længere ude på dybet. De største torsk træffes altid på de største dybder, hvor der er ilt og føde nok.

Torsken er givet en af de fisk, der kan udvise den største farvevariation - alt afhængig af bundforholdene. Torsk, der lever på sandbund, er typisk grå i farven. Torsk, der lever i ålegræsbælter, er tilsvarende grønne at se på. Endelig vil torsk, der lever i blære- og klørtang, være brunlige.

Smukt rødbrune bliver de torsk, der lever nær brun- og rødalger på klippegrund. Farven er ikke permanent, men skifter hurtigt, dersom torsken bevæger sig til andre omgivelser.

Torsken er normalt knyttet til bunden, men ikke sjældent søger den op i de frie vandmasser, hvor den jager fisk som sild og brisling. Den mister da sin mørke dragt og bliver lys i farven.

Bestandsstørrelse

Bestanden af torsk i Østersøen - altså den, hvorfra fiskene i Lillebælt rekrutteres - har været stærkt for nedadgående i de seneste årtier.

Således blev der i 1980'erne landet omkring 100.000 tons torsk årligt i den østlige Østersø. I dag landes der kun omkring 10.000 tons - altså en reel decimering af bestanden på mindre end 20 år. En tilsvarende tilbagegang ses i den vestlige Østersø, hvorfra torskene i Lillebælt rekrutteres.

Årsagerne er flere og givet også ganske komplekse. Men det er sikkert, at et forringet vandmiljø har gjort livet sværere for netop torskene i Østersøen. Tiltagende iltvind i Østersøens dybe saltlommer har gjort det sværere for torskene at yngle med held. Naturlige udsving i bestanden er givetvis også en del af forklaringen.

En meget væsentlig del af forklaringen på de svigtende fangster af torsk er med stor sandsynlighed det intensiverede erhvervsfiskeri. I takt med en dalende bestand er torskene i Østersøen blevet udsat for et stigende pres fra et stadig mere effektivt erhvervsfiskeri med stadigt større redskaber.

Hvor fiskene tidligere havde såkaldte "refugier", hvor de kunne være i fred for fiskernes redskaber, der har fiskerierhvervet i dag udviklet raffinerede

trawlformer, som nu gør det muligt at trawle over strukturer, som tidligere aldrig blev befisket - helt enkelt fordi det kostede dyrt i mistede redskaber.

I dag "boble-trawles" der således over vrage og stenrev, som tidligere var refugier for torskene. Samtidig bruges store redskaber, som i sig selv er med til at ødelægge disse fiskeholdige strukturer. Ikke mindst de artsrige stenrev lider hårdt under trawlfiskeriet.

Fladfisk

Fladfiskene er en højt specialiseret gruppe fisk med en fladtrykt kropsform. Når ægget klækker, ligner den lille fladfiskelarve alle andre fiskelarver. Den svømmer altså med ryggen opad. Men efter nogen tid sker der det usædvanlige, at det ene øje begynder at vandre over til den modsatte side af hovedet. Til sidst har den lille fladfiskelarve begge sine øjne siddende på samme side af hovedet.

Efter vendingen søger den hidtil pelagiske fiskelarve ned til bunden, hvor de fleste fladfisk tilbringer resten af livet - liggende på den hvide "blindside" med øjensiden opad. Mange fladfisk ynder at grave sig ned i mudder, sand og grus, når de ikke er på jagt efter føde. De små fisk vokser op på ganske lavt vand inde under land og flytter med stigende størrelse udefter på dybere vand.

De fleste fladfisk er meget velsmagende og er derfor blandt fiskerierhvervets vigtigste arter.

Rødspætte

Rødspætten *Pleuronectes platessa* er nok den mest kendte af alle fladfiskene. Det er en af de større fladfisk med maksimalstørrelse på omkring 7 kg ved en længde af knap 1 m. Så store fisk er dog uhyre sjældne, hvis de overhovedet forekommer i vore hårdt befiskede farvande. Fisk på 2-3 kg landes dog regelmæssigt såvel i garn som på stang.

Rødspætten er en god svømmer, hvilket ses af dens lange gydevandringer om foråret. Her er det ikke ualmindeligt, at de gydemodne fisk tilbagelægger op imod 30 km om dagen. Store rødspætter er også grådige rovfisk, der gerne fylder sig med diverse bundlevende småfisk. Mindre rødspætter holder sig dog til mindre bunddyr såsom børsteorme, rejer og muslinger.

Rødspætten gyder op til en halv million æg, som er pelagiske. De nyklækkede larver søger efter nogen tid - når de har "vendt" sig - ind på lavere vand, hvor de vokser op. Med stigende størrelse søger de udefter mod dybere vand, og voksne rødspætter opholder sig typisk på dybder mellem 10

og 50 meter - altid på blød sand- eller lerbund, hvor de hurtigt kan grave sig ned, så kun øjnene stikker op.

Rødspætten har navn efter sine karakteristiske pletter, som er klart afgrænsede og lyst eller mørkt røde. På store rødspætter ses ofte en lysende hvid ring omkring de røde pletter, hvilket gør rødspætten til en smuk fisk at se på. Rødspætten har en glat overflade med undtagelse af en række benknuder mellem øjnene.

Da rødspætten er en ganske iltkrævende fisk, har den lidt hårdt under det forringede vandmiljø i de seneste årtier. Dens tilbagegang afspejles tydeligt i fangststatistikken, som har været kraftigt for nedadgående siden 70'erne. I dag skal man langt fra land for at finde rødspættene.

Skrubbe

Den glatte rødspætte forveksles ofte med den ru skrubbe *Platichthys flesus*, som den da også er i familie med. Begge er de forårsgydere. Men hvor rødspættens pletter er røde, har skrubben brunlige pletter, som er mere udflydende. Det bedste kendetegn er dog dens ru overflade. Store skrubber har ligeledes en gattorn, man kan stikke sig på.

Endnu større forskel er der dog i de to fisks levevis. Hvor rødspætten holder af dybt, koldt og salt vand, holder skrubben sig til lavere, varmere og mindre salt vand. Den voksne skrubbe er ligeledes mere stedbundet end rødspætten.

Skrubben har flere steder en udpræget forkærlighed for ferskvand. Således er det almindeligt, at både små og store skrubber vandrer langt op i vandløbene - undertiden helt op til 50 km.

Normalt holder de dog til på det lavere vand langs vore kyster og specielt inde i vore brakke fjorde, hvor de er vigtige for erhvervsfiskeriet. Et pudsigt

træk ved skrubben er, at de store fisk efter deres første gydevandring ofte forbliver ude i havet. Herude kan skrubben i øvrigt bastardere med rødspætten.

Skrubben er lige som rødspætten meget nataktiv, hvor den da søger ind på lavere vand for at fouragere. Den bliver sjældent større end 3 kg.

Ising

Isingen *Limanda limanda* er den mindste af de fladfisk, man regelmæssigt træffer på i vore farvande. Den bliver sjældent større end 35 cm og er i regelen langt mindre.

Pudsigt nok er det netop i vore indre farvande, at isingen har sin bedste tilvækst - stik modsat mange andre fisk. Den er uden betydning for erhvervsfiskeriet, men en meget hyppig og velset gæst på lystfiskerens bundsnøre.

Isingen lever fortrinsvis på sandbund, hvorfor de fleste eksemplarer da også er sandfarvede. Mindre isinger er ofte gennemsigtige at se på, så tynde er de. Trods deres ringe størrelse er isinger meget velsmagende.

Samtidig lader det til, at isingen er en af de få bundfisk, som trives godt i eutrofierede (næringssaltforurenede) farvande. Hvor rødspætten går tilbage eller sågar forsvinder, går isingen ofte frem.

Bestandsstørrelse

Lillebælt er et farvand, der byder på flere og større fladfisk end de fleste andre steder i Danmark. Her er der strøm og strømlæ, hvilket tydeligvis passer de flade fisk overmåde godt.

Da Lillebælts bestand af fladfisk i høj grad er lokal, påvirkes den ikke så negativt som torskene af erhvervsfiskeriet i Østersøen. Samtidig holder dens yngel til inde på det lave vand, hvor den lever et relativt beskyttet liv. Lillebælt har derfor stadig en god bestand af fladfisk.

Således stammer de fleste af de største stangfangede danske skrubber og rødspætter da også fra netop Lillebælt, som typisk disket op med de vægtigste fisk i perioden august til oktober. Da er fiskene nemlig flotte og velnærede efter forårets anstrengende gydetid. Mest kendt er Danmarksrekorden for rødspætte - en imponerende fisk på 3,7 kg.

Ikke blot er der mange og store fladfisk i Lillebælt - de er også meget spændende at fange i det strømfyldte farvand. Når strømmen løber stærkt og

en kilostor skrubbe vender bredsiden til, da får lystfiskeren virkelig sin sag for. Endnu et forhold, der gør det attraktivt at fiske fladfisk med stang og line i netop Lillebælt.

Sild

Silden *Clupea harengus* har alle dage spillet en kolossal rolle for såvel andre fisk som mennesker. Den har været og er stadig genstand for et stort erhvervsfiskeri, og som byttefisk for havets rovfisk kan dens værdi næppe overvurderes. I dag er den også blevet genstand for et målrettet fiskeri med stang og line.

Silden er opdelt i mange forskellige stammer, som har hver deres tilholdssted og livsmønster. Sildene samles i store flokke, når de skal gyde. Gydningen finder sted på bunden, som i flere tilfælde kan dækkes af et tykt tæppe af sildeæg. Sildene gyder nemlig mange æg - mellem 50.000 og 150.000 æg for en hunfisk på blot 200 g.

Æggene klækker efter 10-20 dage, hvorefter de små sildelarver søger op i de frie vandmasser. Her er det vigtigt for dem, at der findes masser af dyreplankton. Ellers dør de helt enkelt af sult, og resultatet bliver en dårlig årgang af sild.

Silden lever af at filtrere dyreplankton fra åndingsvandet. Et fint net af gællegitterstave holder de mikroskopiske dyr tilbage, som så sluges. Men silden går også på målrettet jagt efter de større dyr blandt plankton'et. Det udnytter lystfiskeren i dag ved at servere ganske små glimtende kroge for sildene, der hugger kritikløst.

Planktonæder

Silden er typisk dagaktiv og tilbringer natten på dybere vand. Om morgenen søger den igen op mod overfladen, hvor føden er. Midt på dagen, hvor lyset er stærkest, lader planktonorganismene sig falde nedefter, og sildene følger med.

Det omvendte sker sidst på dagen, når lyset begynder at svinde. Da søger planktonorganismene igen op til overfladen, hvorfor sildene atter må følge med. Samme mønster følger naturligvis også de rovfisk, som jager sild - nedefter om dagen, opefter om natten.

Silden er en udpræget stimefisk, der danner tætte stimer i dagtimerne. Om natten opløses disse stimer mere eller mindre for så at samles igen ved lysets frembrud. Når stimen angribes udefra, slutter den sig sammen i en

tætpakket søjle, hvor de enkelte fisk er uhyre svære at skelne for rovfiskene. Dette yder silden god beskyttelse.

Sild er blandt torskenes foretrukne bytte, og når der er mange sild i farvandet, forlader torskene ofte bunden for at gå på rov i sildestimerne i de frie vandmasser. Heroppe byder de da sportsfiskerne på et spændende fiskeri, der i Lillebælt fortrinsvis finder sted i sommermånederne.

Det er pudsigt, at silden også er en af torskenes vigtigste fjender. Det er tilfældet, når sildene kaster sig over torskenes pelagiske (: frit i vandet svømmende) yngel. Der er således et intimt samspil mellem bestandene af torsk og sild.

Silden er også baggrunden for, at der i dag kan drives et produktivt trolling-fiskeri efter havørred i netop Lillebælt - et fiskeri, som er fuldt på højde med det, der dyrkes andre og mere kendte steder i landet.

Havørred

Havørreden *Salmo trutta trutta* er for de nære kystvande, hvad laksen er for de åbne havområder. Begge fødes i ferskvand - i grusbunden over gydebanken - og begge vokser op i saltvand. Havørreden bliver blot inde under land, hvor den foretager kortere eller længere vandringer fra udsætningssted eller fødevandløb.

Havørreden kan nemlig både være vildfisk - født og opvokset ude i naturen - eller resultatet af udsætning. I takt med den stigende ødelæggelse af havørredernes gydevandløb begyndte man at kompensere for de mistede gydepladser med kunstigt opdrættede ungfish til udsætning.

Hvor bestandene af torsk og fladfisk i Lillebælt er 100% naturlige - bestående af fisk født og opvokset i naturen uden menneskets medvirken - er havørredbestanden i høj grad afhængig af menneskelig indblanding. Faktisk er det os, der helt og aldeles bestemmer, hvor stor havørredbestanden i dag skal være. Primært via store udsætninger.

I dag fokuseres der dog i stigende grad på retablering af vandløbenes gydepladser og adgangen til dem - via spildevandsrensning og fjernelse af impassable opstemninger.

Fyns Amt ønsker, at de fynske havørreder skal være selvreproducerende - at de skal kunne formere sig på naturlig vis. Det er på langt sigt både den bedste og den billigste løsning. Udsætning af opdrættede tamfisk er og bliver en nødløsning.

Bestandsstørrelse

Derfor har amtet siden 1990 brugt både tid og penge på at fjerne vandringshindringer - i form af opstemninger ved mølledamme, fabrikker og lignende - så havørrederne kan nå op til deres livsvigtige gydepladser.

Enten har man nedlagt spærringerne helt, eller man har bygget såkaldte "omløb", der leder vandrefiskene uden om selve opstemningen og dens impassable fald. Det er ofte millionbeløb, der er postet i disse projekter.

Indtil videre er mere end 150 vandringshindringer fjernet, og der arbejdes målrettet på også at få de sidste omkring 50 opstemninger afviklet.

Fjernelsen af de mere end 150 vandringshindringer har åbnet op for mange kilometer "nyt" ørredvand. Alt i alt har de fynske havørreder siden 1990 fået adgang til mere end 340 km nye vandløb med masser af velegnede gydepladser.

På lang sigt er det som sagt målet, at de fynske havørreder skal kunne klare sig selv - uden en hjælpende menneskehånd i form af udsætninger.

Men det tager tid at nå så vidt, og derfor har Fyns Amt lige fra projektets start - sideløbende med den kostbare fjernelse af alle vandringshindringerne - kontinuert sat havørred-smolt ud i vandløb og åmundinger. I de forløbne år er der således udsat langt over 4 millioner små havørreder ud på Fyn - fisk, som allerede ved det første årsskifte har passeret mindstemålet på 40 cm.

Økonomisk vigtig sportsfisk

Det kostbare miljøarbejde og de store udsætninger har sammen skabt grundlaget for det "Havørredeldorado Fyns Amt", som i dag - under det mere mundrette navn "Havørred Fyn" - nyder stor anseelse over hele Europa. Et projekt, hvor målrettet miljøarbejde går hånd i hånd med et rekreativt fiskeri med stang og line, som har givet adskillige nye arbejdspladser til lokalsamfundene.

Resultatet af restaureringsarbejdet og de store udsætninger omkring Fyn har - kombineret med naturlige fynske havørredbestande - gjort, at der i dag er et glimrende havørredfiskeri i Lillebælt.

En stærkt medvirkende faktor hertil er også Kolding Å, som - beliggende i bunden af Kolding Fjord - er storleverandør af havørreder til netop Lillebælt. Havørrederne i Lillebælt stammer således fra såvel Fyn som Jylland.

Specielt for netop Lillebælt er, at der her kan fiskes havørreder hele sommeren. Det skyldes den stærke strøm, som i Lillebælt leverer køligt og ilttrigt vand i de sommermåneder, hvor de fleste andre indre danske farvande gisper af varme og iltmangel. Her er havørrederne derfor aktive sommeren igennem.

Også på dette område er Lillebælt - især Snævringen - således noget ganske specielt.

Fiskeriet

Erhvervsfiskeriet

Erhvervsfiskeriet i de indre danske farvande har gamle traditioner. Oprindeligt blev der fisket med tjærede bundgarn fra små joller. Siden blev bådene så kraftigt motoriserede, at man nu kunne drive decideret trawlfiskeri fra selv ret små kuttere.

Efter tilkomsten af de monofile nylongarn, har brugen af nedgarn udviklet sig eksplosivt - med ikke mindst fritidsfiskerne som en stor brugergruppe. Erhvervsfiskeriet foregår dog stadig mest med store redskaber som faststående bundgarn og trawl, der slæbes efter større både.

Bundgarnsfiskeriet

Bundgarnet er det traditionelle fangstredskab for fjordfiskerne i de indre danske farvande. Det er store indretninger, som strækker deres fangarme ud helt inde fra land, hvor de indfanger trækkende fisk og leder dem ind gennem en garnlabyrint og ind i en netpose længst ude. Her befinder de sig så, indtil bundgarnet røgtes.

Der er både fordele og ulemper ved dette fiskeri. Oprindeligt var det en skånsom fangstmetode, idet fiskene blot holdes fanget - friske og i levende live - indtil fiskeren røgter sit garn. Han kan da sortere alle de fisk fra, som han enten ikke er ude efter eller ikke kan bruge, som er fredede eller ikke holder det lovbefalede mindstemål.

Fisk fanget i bundgarn er derfor - oprindeligt - friske ved røgtningen af garnet. Samtidig er fiskeriet - oprindeligt - ganske skånsomt over for fiskebestandene.

Skarv-problematikken

Sådan er det desværre ikke helt længere. Skarven, som af mange bundgarnsfiskere betegnes "den sorte død", blev nemlig totalfredet i 1978. Bestanden eksploderede, så antallet af skarver i Danmark steg fra 4.000 par i 1980 til nu omkring 40.000. Altså en ti-dobling af antallet af skarver, som hver især daglig konsumerer op mod et halvt kilogram fisk.

Men ikke nok med det. De mange skarver har i bundgarnene fundet et næsten udtømmeligt spisekammer. Undersøgelser har dokumenteret, at skarver kan tømme et bundgarn for op til 50% af dets fangstindhold. Overdækning virker tilsyneladende ikke hæmmende på skarvernes velorganiserede fiskeri - diverse skræmmemidler heller ikke.

Men heller ikke nok med det. Ud over at æde op mod halvdelen af fiskene i bundgarnene skader de sultne skarver et stort antal fisk - ofte større eksemplarer - som ikke fanges og fortæres, men som blot såres for siden at gå til.

For bundgarnsfiskerne medfører dette et betydeligt tab, idet de skadede fisk ikke kan sælges til gunstige priser. For fiskebestandene betyder det, at fredede fisk og undermålsfisk ikke længere kan genudsættes i levedygtig tilstand. Op mod 50% af sildene, der går i bundgarn, har bitemærker efter skarv. For torskenes vedkommende er det 30%.

Kombinationen af bundgarn og skarver er således ganske uheldig. Det er også udviklingen i skarvernes madvaner. Undersøgelser viser nemlig, at skarverne i 1950'erne fortrinsvis åd sild. Torsk udgjorde kun 10% af fødeindtaget. Her omkring år 2000 er procentdelen af torsk i skarvernes føde steget til mere end 30%.

Da Kolding Fjord samtidig er vært for en af landets store skarvkolonier, ses det, at torsken i Lillebælt er under hård beskydning fra snart sagt alle sider. Der er således flere gode grunde til den netop nu noget pauvre fiskebestand.

Trawlfiskeriet

Trawlfiskeriet foregår i princippet ved, at to flere hundrede kilo tunge metalskovle slæbes bag en fiskekutter i lange stålwirer. Skovlene vender således, at vandpresset får dem til at skære ned mod bunden.

Mellem skovlene er så trawl-posen placeret. Med skovlene helt nede på og ofte i bunden trækkes redskabet så gennem vandet. Tunge jernkæder slæber hen over bunden foran netposen, så fiskene skræmmes op og flygter. Kun de hurtigste arter er imidlertid i stand til at svømme væk fra trawlet.

Det er sådan, der trawles over jævn bund uden nævneværdige forhindringer. Over ujævn bund på skiftende dybder - eksempelvis i Lillebælt - bruges i dag et såkaldt "boble-trawl" i stedet. Her er de tunge kæder skiftet ud med store ruller, hvis størrelse afgør, hvor store sten og forhindringer de kan køre hen over uden at sidde fast.

Det er en kendt sag, at trawlfiskeriet leverer konsumfisk af ringere kvalitet end eksempelvis bundgarnsfiskeriet.

I sidstnævnte vil fiskene normalt være levende og dermed helt friske, når garnene tømmes. Kvaliteten på spisefiskene vil derfor være helt i top. I trawlposen derimod vil fiskene være kvalt og mast i bunden af posen, når

trawlet hales op efter et langt træk. Kvaliteten på sådanne døde og maste fisk er naturligvis ikke tilnærmelsesvis så god.

I det hele taget kan man roligt sige, at netop trawlfiskeriet bestemt ikke er skånsomt - hverken for de fiskearter, der fiskes efter, eller den havbund, de tunge trawlskovle slæbes hen over.

Når man trawler, får man nemlig ikke kun de ønskede fiskearter i trawlposen. Man får også en hel masse andre - fredede arter såvel som legale, undermålsfisk såvel som fisk over mindstemålet. Fisk, som ikke kan genudsættes i levedygtig tilstand efter en tur i trawlet.

Konsekvenser for bundmiljøet

Fiskerierhvervet forfægter ikke uventet det synspunkt, at trawl-fiskeriet ikke har nogen skadelig effekt på bundmiljøet. Faktisk påstås det sågar af og til, at de store trawlskovle i stedet har en direkte gavnlig effekt på havbunden - som en anden pløjning af landbrugets marker.

Netop trawlfiskeriets skadelige effekt på bundmiljøet er et ofte diskuteret emne - med muslingefiskeriet i de indre danske farvande som det hyppigste punkt på dagsordenen.

Videooptagelser viser tydeligt, at bunden efterlades som en livløs orken, når de tunge slæberedskaber har pløjet sig hen over den. Nyere (1996) resultater fra Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser viser, at fiskeri med skraberedskaber direkte påvirker bundfaunaen. Dels flyttes alle større sten omkring, så bunden udjævnes, og muslingebanker ødelægges. Bunden planeres, og bundsedimentet bliver grovere.

Samtidig er trawlfiskeriet en trussel mod de flerårige tangarter, som har svært ved at genetablere sig efter en sådan behandling. Meget ofte vil man kunne se store mængder frisk og netop løsrevet blæretang og ålegræs i kølvandet på en trawler. Og situationen bliver naturligvis ikke bedre, når de samme områder - som i den snævre del af Lillebælt - gennemtrawles dag efter dag, år efter år.

Man kunne synes, at samfundet - efter de mange millioner skattekroner, som Vandmiljøhandlingsplan I og II hidtil har kostet - nu burde høste resultaterne af det bedre vandmiljø i form af en rigere bundfauna og større fiskebestande.

Det virker derfor lidt bagvendt, at man betaler millioner af kroner for et bedre vandmiljø, som tillader ønskelige vandplanter at genetablere sig på områder, hvor de tidligere har været udryddet - blot for at få det hele ødelagt igen af en lille håndfuld trawlfiskere.

Alt i alt ændres livsvilkårene for alle bunddyr efter kontakt med et skraberedskab. Det går især ud over de mindre børsteorm, som er et vigtigt fødeemne for ikke mindst opvoksede fladfisk. Ofte invaderes netop skrabede områder af hesterejer, som æder løs af de blotlagte børsteorm, indtil der ikke er flere. Så forsvinder de igen og efterlader en livløs havbund.

Det er den umiddelbare effekt. Langtidseffekter er næsten umulige at vurdere, da der ikke foreligger historiske data om havbunden og dens beskaffenhed.

Undersøgelser over muslingeskrabning i Limfjorden foretaget i 1999 konkluderede dog entydigt, at denne form for fiskeri har en markant effekt på bundfaunaen. Således var der en reduceret tæthed af såvel søanemoner som søstjerner, strandkrabber og hesterejer et halvt år efter fiskeriets ophør. Længere strakte undersøgelserne sig desværre ikke, men man må formode, at skadevirkningerne holder sig i yderligere lang tid.

Alt i alt kan der næppe herske tvivl om, at trawlfiskeri i de indre danske farvande - heriblandt Lillebælt - har en endog ganske stor skadevirkning på bundmiljøet. At der er tale om alt for store og tunge redskaber til så geografisk begrænsede områder - ikke mindst set i lyset af, at gennemtrawlingen sker hver dag.

Konsekvenser for fiskebestandene

Det er ikke nemt at finde undersøgelser, som beskæftiger sig med den skadelige effekt af netop trawlfiskeriet. En medvirkende årsag hertil har givet været, at ingen myndigheder herhjemme har nogen umiddelbar interesse i at søge dokumentation for, at et i øvrigt ganske givtigt eksporterhverv skader miljøet.

I USA, hvor en meget stor del af den marine forskning finansieres af ikke-statslige midler - via private fonde - er man fra forskerside anderledes tilbøjelige til at give et bud på trawlfiskeriets skadelige virkning på bundmiljø og fiskebestande. Her har man ingen eksportøkonomiske hensyn at tage.

I et nummer af det amerikanske tidsskrift "Conservation Biology" tager Les Watling, professor i oceanografi ved University of Maine, USA, da også bladet fra munden med følgende kontante udtalelse:

"Når jeg foretager en dykning.....kan jeg straks se, om et område er blevet trawlfisket eller ej. Efter et trawlfiskeri er så godt som alle marine dyr - det være sig svampe, muslinger, børsteorm eller krebsdyr - forsvundet fra området. Sten, som tidligere var dækket af marine dyr, ligger nu livløse hen - efter at være blevet væltet omkring af net og skovle. Og der er dybe slæbespor i muddret."

Professor Watling slutter af med følgende bemærkning:

"Man behøver ikke være marinbiolog for at indse, hvor skadelige disse fiskemetoder er for marine dyr. Ingen anden menneskeskabt aktivitet har så stor fysisk effekt på havbunden som trawlfiskeri".

Rent videnskabeligt er det imidlertid noget nær umuligt at bevise den skadelige virkning af trawlfiskeriet. Ganske enkelt fordi man ikke har videnskabelige data fra noget område, som daterer sig tilbage til tiden før det første trawlfiskeri. Men som Les Watling udtrykker det, så behøves det heller ikke. Det kan enhver se med det blotte øje - hvis man altså har direkte adgang til havbunden. Og det har jo kun de færreste.

Der foreligger da heller ingen dokumenterede undersøgelser over trawlfiskeriets direkte effekt på fiskebestanden i Lillebælt generelt og Snævringen specielt. Ej heller er der dokumenterede undersøgelser om den mekaniske skade, som trawlfiskeriet påfører bundmiljøet.

Det vides dog, at Lillebælt ikke har nogen egen separat torskestamme, men at torskene i den øvre del af Lillebælt regelmæssigt vandrer ind fra den

vestlige Østersø. Det er således i vid udstrækning fiskeriet herude, der afgør størrelsen på den årlige indvandring af nye torsk.

"Udsmiddet"

Et andet problem med trawlfiskeriet er, at man ikke kan genudsætte fredede eller uønskede fiskearter, når først de har været en tur i trawlet. Da er de enten mast til døde eller dødeligt skadet.

Disse fisk og andet marint liv ender deres dage som det uundgåelige "udsmid", der blot hældes over bord, når trawlposen er tømt.

Og det er store mængder, der er tale om. Danmarks Naturfredningsforening kom på en konference om fremtidens erhvervsfiskeri i 1998 med følgende kommentarer:

"Hvor man tidligere alene hørte om rundfisk og hvidfisk, dukkede der pludselig beretninger op i pressen om store landinger af sorte og grå fisk.

Kreativ omgang med fangststeder i logbøger og fiskere bragt for retten blev hverdagskost, som satte fokus på fiskeriet, og dermed også på dets vilkår og hvordan det drives.

Miljøorganisationerne begyndte at blande sig - sommerens tobisaffære fik jo om ikke andet så sat fiskeri på dagsordenen...

Det billede, der tegner sig i offentligheden af fiskeriet, er mildest talt forstemmende:

Stort set alle konsumarter er overfiskede - adskillige, så de er uden for sikre biologiske grænser. I Nordsøen kan vi blot nævne makrel, rødspætte, sild og torsk.

Der er et enormt ressourcespild i udsmiddet (discarden), som jo omfatter uønskede bifangstarter - arter, hvor kvoten er opfisket, og små fisk, der skal give plads for store til bedre pris.

Kvoterne omgås i stor stil, og sammen med discardens størrelse bidrager det til at svække datagrundlaget for biologernes bestandsvurderinger.

Hollandske undersøgelser har f.eks. vist, at for hvert kg salgbar fisk landet af en bomtrawler er der dræbt 10 kg ikke salgbar fisk og i snit 6 kg andre bunddyr. Det er ikke fiskeredskaber - det er ødelæggelsesredskaber, og de bør forbydes.

I almindelighed gælder, at jo mere passivt et redskab er, desto mere skånsomt og selektivt er det, og jo mindre energi kræver anvendelsen af det. Dette peger i retning af, at det er de store fartøjer, som fisker ved hjælp af stor maskinkraft, der skal ud af fiskeriet - selv om de er nok så effektive. Og at der i stedet skal sættes på skånsomme fiskemetoder fra mindre fartøjer.

En sådan strategi vil samtidig bidrage til at fastholde lokale arbejdspladser og holde liv i små fiskerihavne."

Såvidt indlægget fra Danmarks Naturfredningsforening. Trawlfiskeri bør helt enkelt forbydes i de sårbare indre danske farvande, der ikke tåler denne hårdhændede fiskemethode. Alt andet er tåbeligt og spild af de sparsomme ressourcer.

Nedgarnsfiskeriet

Ud over fiskeri med bundgarn og trawl fiskes der også med monofile nedgarn i Lillebælt.

Dette fiskeri er dog af begrænset karakter i Snævringen, da den stærke strøm vanskeliggør fiskeriet - ikke mindst i form af garn, som på kort tid fyldes med drivende tang og ålegræs med mere.

Nedgarnene sættes efter såvel sild (i overfladen) som havørreder (nær land) og torsk samt fladfisk (ved bunden). Nedgarnsfiskeriet formodes dog at have størst indflydelse på havørredbestanden, idet nedgarnene ofte sættes på meget lavt vand - ulovligt inden for den garnfri 100 meter zone.

I hvert fald er det et faktum, at Fiskerikontrollen sine steder - ifølge egne udtalelser - kan konfiskere lige så mange ulovlige nedgarn, som de ønsker og vil. Det helt kystnære garnfiskeri lider nemlig ikke under den stærke strøm i Lillebælt.

Ruserne udgør ikke samme problem som nedgarnene, da de dels sættes efter fisk, som ikke har sportsfiskernes interesse - dels ikke fylder så meget rent fysisk. Endelig tillader de i mange tilfælde levedygtig genudsætning af fisk, som enten er under mindstemålet eller i deres fredningstid.

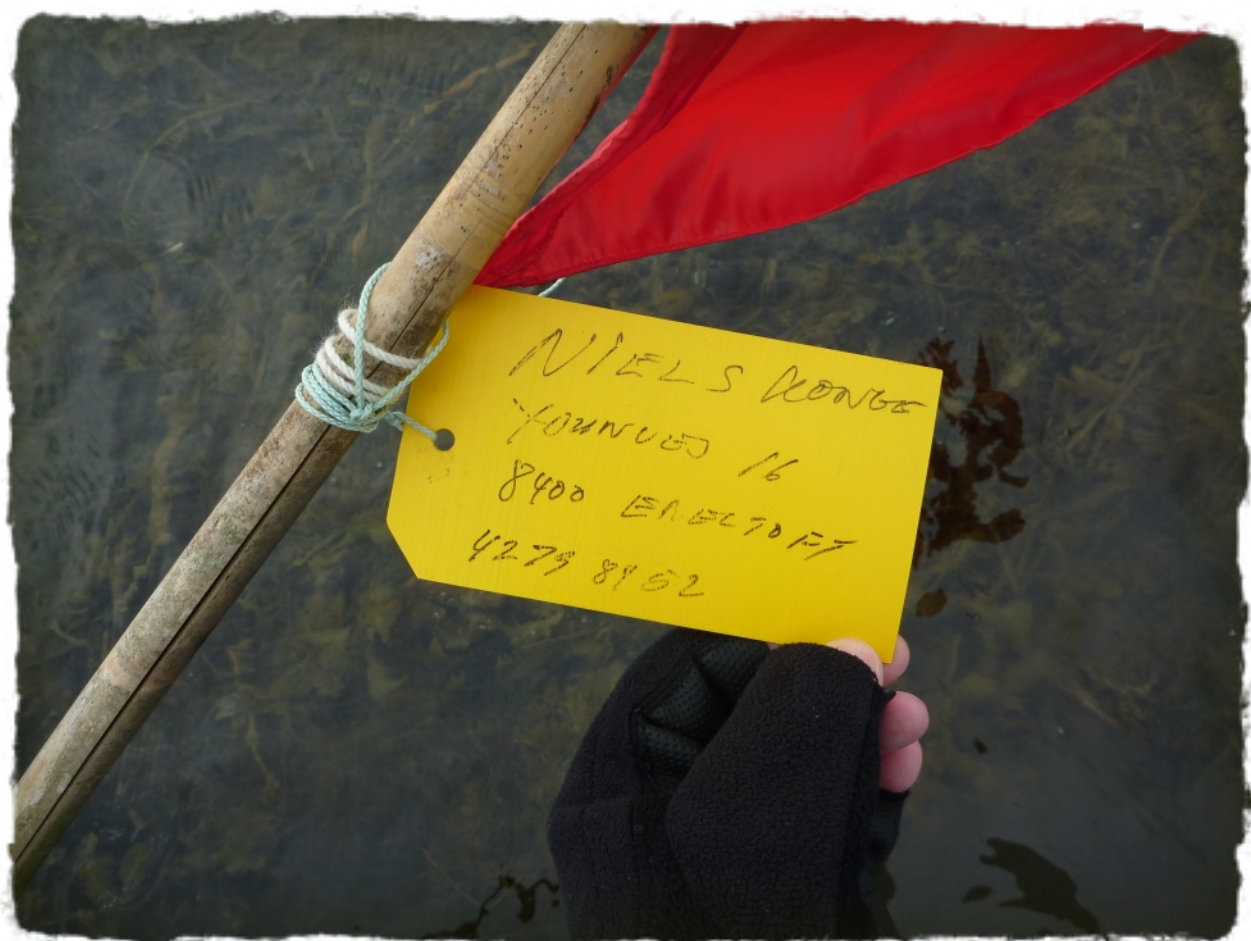
Brugere og misbrugere

Hvor bundgarn og trawl udelukkende benyttes af professionelle fiskere, gør de såkaldte "fritidsfiskere" i vid udstrækning brug af ruser og nedgarn.

Et meget ofte debatteret spørgsmål lyder: - *Hvor stor en del af havørrederne fanges egentlig på stang, og hvor mange ender deres dage i garn?*

Et spørgsmål, der gang på gang svirrer i luften, når lystfiskere og fritidsfiskere mødes til debat. Fritidsfiskerne påstår næsten altid, at de så godt som aldrig fanger ørreder i deres garn. Lystfiskerne kan tilsvarende fortælle, at de mange steder næsten ikke kan komme til at fiske for lovligt eller ulovligt satte ørredgarn.

På Fødevareministeriets konference i Viborg i oktober 1997 kunne man imidlertid høre ministeriets fiskeribiologer opsummere tilgængelig viden om emnet. Det kom blandt andet frem, at **10-20%** af havørrederne tages på stang (af lystfiskerne), mens **80-90%** af de kystnære fisk ender deres dage i et garn (sat af fritidsfiskere eller erhvervsfiskere).

En anden undersøgelse viste, at der øst for Storebælt landes **8.000 kg** ørreder af lystfiskere, **13.000 kg** ørreder af erhvervsfiskere og endelig **62.000 kg** af fritidsfiskere. At 75% af alle havørreder fanges af kun 5% af alle fiskere, nemlig af fritidsfiskerne.

Det var tal som disse, der skabte debatten om det rimelige eller rettere urimelige i fritidsfiskeriet, som det foregår i dag. Som har sat et stort spørgsmålstejn ved, om et så storstilet fritidsfiskeri nu også kan eller skal betragtes som rekreativt. Om det ikke i dag har nået et omfang, der kræver

massive restriktioner, hvis det rekreative fiskeri fremover skal være "*til glæde for flest*", som konferencens smukke motto lød.

Et andet problem med nedgarnsfiskeriet er, at man ikke kan undgå uønskede bifangster - det være sig undermålsfisk, fredede fisk, havfugle eller marsvin.

Dansk Ornitologisk Forening (DOF) anslår således, at der årligt drukner mindst 100.000 havfugle i danske fiskeres monofile nedgarn. Dette i tilgift til de omkring 7.000 marsvin, der ligeledes hvert år lider en smertefuld druknedød i de usynlige monofilgarn. Og som - ganske vist utilsigtet - gør Danmark til en af verdens større hvalfangernationer.

Destruktion af sports- og spisefisk

Et helt andet problem, som udelukkende er relateret til erhvervsfiskeriet, oplever vi med regelmæssige mellemrum. Det drejer sig om *destruktion* af prima konsumfisk, der - på grund af stor tilgang - ikke opnår EU's mindstepriser. De bliver oversprøjtet med gul farve og ender deres dage på fiskemelsfabrikken. Fordærvede fisk oversprøjtes i stedet med rød maling.

Af deciderede "sportsfisk" er det primært torsk, der smides væk på denne måde. Og det går i meget høj grad ud over netop de torsk, som ellers skulle trække nordpå og befolke Lillebælt. Bæltet har som tidligere nævnt ikke sin egen torskestamme, men er helt afhængig af rekruttering fra Østersøen.

I december '95 blev der således i løbet af en enkelt week-end på Bornholm landet og destrueret ikke mindre end 22 tons prima østersøtorsk.

Alt i alt blev der i '95 destrueret **28.997 tons sild, 3.791 tons torsk, 995 tons kuller, 180 tons kulmule, 179 tons hvilling, 176 tons sej, 115 tons makrel, 85 tons lubbe, 73 tons ising, 68 tons rødspætter og 44 tons skrubber**. Hertil mindre mængder af diverse arter.

Det bragte naturligt nok danske lystfiskere i affekt, da de hørte, at 2,5 mio. kr af fiskeplejemidler fra fisketegnet gik direkte til destruktion af rødspætter og skrubber - via forsøgsmæssige udsætninger af disse arter.

Totalt blev der i '95 destrueret 34.831 tons fisk - mod "kun" 32.589 tons i '94.

I 1996 blev hele **5.000 tons** prima Østersø-torsk så atter "udtaget" til destruktion, som det så fint hedder. Fiskene blev destrueret, da de ikke kunne opnå EU's mindstepriser for konsumfisk. De endte derfor deres dage som dyrefoder.

Sådan kom det ikke til at gå i '98, hvor priserne i stedet var rekordhøje. Der manglede helt enkelt fisk på fiskeriauktionerne. Der blev i januar '98 kun landet 4.500 tons torsk i den danske del af Østersøen - mod 11.000 tons i samme tidsrum året før. I 1998 fiskede ca. 250 både - alle baseret på Bornholm - mod 350 året før, hvor flere både fra Vestkysten også deltog i fiskeriet.

Mangelen på fisk skyldes blandt andet, at torskebestanden i den norske og russiske del af Barentshavet er i stærk tilbagegang. Således kunne man det år ikke som sædvanligt opfiske kvoten på 80.000 tons. Samtidig blev den danske kvote for Østersø-torsk i '98 nedsat til 40.000 tons.

Den daværende mangel på torsk gav kilopriser på omkring 10,- kroner, hvilket var 30% højere end i 1997. Det holdt destruktoren fra døren et stykke tid.

Samfundsøkonomisk skandale

Set i lyset af de penge, som et organiseret sportsfiskeri efter de destruerede torsk i stedet kunne have indbragt, er det nuværende erhvervsfiskeri efter østersøtorsk - dem, der skulle trække op og befolke Lillebælt - samfundsøkonomisk en særdeles dårlig forretning.

Torsken i Lillebælt er således overfisket i ganske høj grad - af et i forvejen urentabelt og stærkt subsidieret erhvervsfiskeri i Østersøen. Den torsk, der ellers kunne være livsnerven i en økonomisk givtig og økologisk bæredygtig fisketurisme, presses i stedet hårdt fra alle sider - af forringede miljøforhold og hårdhændede fiskemetoder.

For slet ikke at tale om den direkte destruktion af værdifulde spisefisk, der ikke kan opnå mindstepriserne.

Det rekreative fiskeri

Med begrebet "rekreativt fiskeri" skal her forstås fiskeri med stang og line. Altså det, der oftest betegnes "lystfiskeri" eller "sportsfiskeri".

Fritidsfiskeri med garn og ruser hører ikke herunder, selv om det fortrinsvis drives af rekreative og ikke økonomiske årsager. Det drives nemlig helt med redskaber af erhvervsmæssig karakter. Det er da også markant, at mange fritidsfiskere er tidligere erhvervsfiskere eller har rødder i fiskerierhvervet.

Fiskeriets karakter

Lystfiskeri eller sportsfiskeri foregår med stang og line - fra land eller båd.

Der kan fiskes med naturlig agn og da primært efter torsk og fladfisk. Eller der bruges kunstig agn til fangst af torsk og havørred. Brugen af naturlig agn betinger et stationært fiskeri, mens kunstagn resulterer i et mere bevægeligt fiskeri, som dækker større områder.

Mest bevægelig er trolling-fiskeren, som trækker sine kunstagn i kølvandet efter en motoriseret båd. Trolling-fiskeren er i dag pålagt restriktioner af forskellig art - blandt andet må der ikke trolles inden for 100 meter fra land, og i begrænsede områder må der slet ikke trolles.

De øvrige former for lystfiskeri er ikke pålagt specielle restriktioner. De er underlagt de samme bestemmelser i fiskerilovgivningen, som både erhvervsfiskere og fritidsfiskere er. De selvsamme mindstemål og fredningstider.

Fisketegnet

Det obligatoriske fisketegn, som organiserede sportsfiskere har arbejdet for i mange år, blev en realitet fra og med 1. januar 1993. Prisen var og er stadig 100,- kr. årligt.

Fisketegnet var en naturlig opfølger til den garnlicens, som alle fritidsfiskere har skullet betale siden 1. januar 1990. En licens, som koster 250,- kr. årligt, og som giver ret til at sætte op til 6 redskaber (garn, ruser eller krogliner - heraf dog kun 3 garn) efter eget valg. Den giver også ret til fiskeri med stang.

Alle sports- og lystfiskere mellem 18 og 67 år skal i dag være i besiddelse af et gyldigt fisketegn for at drive lystfiskeri i danske vande.

Fisketegnet blev indført som en renlivet brugerbetaling og ikke som endnu en skat eller afgift. Intentionerne bag fisketegnet var, at pengene i videst muligt omfang skal komme indbetalerne til gode.

I år 2000 budgetteres med små 37 mio. kroner til fiskeplejen. De fordeler sig således:

Fisketegn 22,0 mio. kr
Garnlicens 8,5 mio. kr
Overførte midler 6,4 mio. kr
I alt 2000 36,9 mio. kr

Det er således lystfiskere, der står for langt størsteparten af indtægterne og dermed driften af fiskeplejen.

Ser man bort fra, at der også findes dag- og ugekort i indtægterne fra fisketegnet, er der i dag omkring **220.000 fisketegnsløsere**, som tilsammen spytter godt 20 mio. kroner i kassen. Til sammenligning er der kun **34.000 fritidsfiskere**. Der er altså ca. 6,5 betalende stangfiskere for hver betalende garnfisker

Det må formodes, at fiskeriet med stang og line - trods sine mange udøvere - har en negligibel indflydelse på fiskebestanden i Lillebælt. I hvert fald sammenlignet med den fangst, der gøres i ruser, garn og med trawl.

En medvirkende årsag hertil er, at lystfiskeren i mange tilfælde er i stand til at genudsætte uønskede fangster i levedygtig tilstand. Det være sig fredede fisk eller fisk under mindstemålet.

Det samme lader sig ikke gøre med garnfangede fisk, hvis beskyttende slimlag altid har taget skade af nærkontakt med netmaskerne. Hvis ikke fiskene allerede er døde ved røgtning af garnet.

Historien om den røde trommefisk

Afslutningsvis må det være passende at præsentere et par solstrålehistorier fra den anden side af Atlanterhavet. Historier, som viser, at det sagtens kan lade sig gøre at rette op på overfiskede fiskebestande - ved at give dem status af sportsfisk, som forbeholdes et økonomisk meget mere givtigt fiskeri med stang og line.

Amerikanerne har i mange år vidst, at et veludviklet sportsfiskeri betyder mange skattekroner og mange arbejdspladser. De har for længst indset, at organiseret sportsfiskeri er "big business". Og at politikere, der sportsfisker i fritiden og lader sig se med en fiskestang i hånden, rent faktisk har ekstra gode chancer for også at blive præsidenter!

Allerede i 1985 erkendte myndighederne i staten Texas, at de efterhånden alt for mange monofilgarn langs statens Golf-kyster var ødelæggende for bestanden af primært redfish - den røde trommefisk, som er en meget populær sportsfisk i den Mexicanske Golf. Undersøgelser viste, at omkring 40% af den samlede fangst af redfish gik i de mange garn.

Det omfattende fiskeri efter netop redfish skyldtes ikke mindst, at en ret ved navn "blackened redfish" på rekordtid var blevet en landeplage overalt i USA - opfundet i det eksotiske "Cajun kitchen" med sæde i Louisiana. Pludselig skulle alle restauranter have denne stærkt krydrede ret, som ret beset ikke smager ret meget af redfish - men primært af de stærke krydderier, fisken tilberedes i.

Som så ofte før i USA, så tager man konsekvensen af sine opdagelser. Man behøver ikke årelange undersøgelser til at dokumentere det, som alle godt ved i forvejen. Som det desværre altid sker herhjemme. Texas Parks and Wildlife Department indførte således i 1988 et totalforbud mod kystnært garnfiskeri i de vidtstrakte marskområder og påbegyndte samtidig et storstilet opdræt af redfish-ungel til udsætning.

Resultat: Texas har i dag Nordamerikas førende sportsfiskeri efter redfish.

Historien om den sribede bars

Striped bass - populært blot kaldet "stripers" på grund af de karakteristiske sidestriber - er en af USA's mest populære sportsfisk.

Den sribede bars er en fisk, som fødes i ferskvand og vokser sig stor i saltvand. Om foråret søger fiskene ind i brakke fjordområder med ferske tilløb, hvor de gyder. De små sribede bars trækker straks ud i brakvandet, hvor de vokser hurtigt, inden de for alvor stikker til havs - op langs den nordamerikanske østkyst.

Ude i det åbne hav følger de opvoksede fisk Golfstrømmen så langt nordpå som til Maine på grænsen til Canada. Her bliver de, til hjemvandringen sætter ind hen på efteråret.

Da de første indvandrere nåede fra England til New England i USA - det var i 1600-tallet - vrimlede vandløbene med sølvblanke stripers. Der var så mange, at man kunne fylde sit vod i et enkelt træk. Da fiskene samtidig er fine spisefisk, blev de helt fra starten udsat for et stort fiskepres.

Det var dog først i sidste halvdel af vort århundrede, at bestandene for alvor blev truet. Det var kombinationen af forurening og monofile garn, der fik læsset til at vælte. Forurening af gydeområderne gav få overlevende, som så havnede i de mange garn.

Redningsplanen

Problemet blev erkendt af den amerikanske stat, som i 1970 fremsatte en "management plan" for den stribede bars. En redningsplan, som involverede 11 stater på den nordamerikanske østkyst, og som pålagde erhvervsfiskerne forskellige begrænsninger i fiskeriet.

Intentionerne var gode nok, men blev ikke fulgt op. Tog en enkelt stat initiativ til fredning, blev fiskene blot fanget, når de på deres vandringer nåede frem til en anden stat. Det uundgåelige resultat blev, at bestandene af stribet bars kollapsede totalt midt i 70'erne.

Det var først, da den amerikanske kongres i 1984 vedtog den såkaldte "*Atlantic Striped Bass Conservation Act*", at udviklingen begyndte at gå i den rigtige retning. Grundlaget var den gamle redningsplan, men nu bakkede man den op fra myndighedernes side. Ville en enkelt stat ikke følge anvisningerne, fratog man dem ganske simpelt retten til overhovedet at fiske.

Samtidig gik man i gang med at reducere forureningen i et de vigtigste gydeområder for barsen. Den vidtstrakte og brakvandede Chesapeake Bay havde længe døjet under massiv algeblomst på grund af de udledte næringssalte. De mange alger gav iltsvind, som igen kvalte de opvoksende bars.

Planen virkede. Allerede i 1993 kunne man i Chesapeake Bay registrere flere gydefisk end i de forgangne 25 år. Og i januar 1995 var bestanden blevet så stor, at man nu officielt kunne erklære den stribede bars for retableret.

I løbet af årene 1981-96 kunne man iagttage en meget direkte følge af fiskebestandens svingninger. Antallet af fiskedage 7-dobledes således i dette tidsrum, hvor bestanden retablerede sig. Tilsvarende øgedes den sportsfiskemæssige omsætning **fra 85 mio. US\$ i 1981 til 560 mio. US\$ i 1996.**

Økonomien

Udenlandske undersøgelser

Det var englænderne, der opfandt det moderne rekreative fiskeri - det, vi i dag kalder for lystfiskeri eller sportsfiskeri. Det var engelske adelsmænd og kongelige, der som de første gjorde fiskeriet med stang og line til en agtværdig fritidsbeskæftigelse.

Men det var den amerikanske menigmand, der i årene efter Anden Verdenskrig for alvor fik øjnene op for lystfiskeriet. Under krigen havde man udviklet moderne kunststoffer og fremstillingsmetoder, der gjorde brugbart fiskegrej opnåeligt for middelklassen.

USA

Det amerikanske sportsfiskeri boomed op gennem 50'erne og 60'erne og blev til den "multibillion dollar business", det er i dag. En forretning, der giver i tusindvis af amerikanere deres levebrød. Og millioner en hobby, der regelmæssigt driver dem ud i naturen - væk fra TV apparaterne.

En undersøgelse fra 1996 - udført af American Sportfishing Association i samarbejde med U.S. Fish & Wildlife Service - kunne fastslå, at sportsfiskeriet i USA samlet omsætter for **US\$ 37.797.062.032** årligt - altså næsten 38 milliarder dollars eller omkring 250 milliarder danske kroner.

Samtidig dannede det rekreative fiskeri med stang og line grundlag for **1.210.083 fuldtidsjobs**. 1,2 millioner arbejdspladser.

Hvor ikke andet er nævnt, er nøgletallene i det følgende hentet fra ovenstående undersøgelse.

Florida

I mere end 30 år havde staten Florida lidt under et garnfiskeri, der truede med at trække tæppet væk under bestandene af sportsfisk. Specielt havde de monofile nedgarn været hårde ved tarpon, bonefish, snook, redfish og cobia med flere andre populære sportsfisk.

Men også bestandene af mindre fisk, som er vigtige fødeemner for såvel de større fisk som havets fugle, led under det hårdhændede garnfiskeri. Ikke mindst bestanden af den vigtige sorte "mullet" blev fisket urimelig hårdt.

Efter 30 års frustrationer valgte miljøbevidste amerikanerne at tage sagen i egen hånd. De lancerede en kampagne under mottoet "*Save Our Seas*" - en kampagne, der havde til formål at indsamle underskrifter mod det ødelæggende garnfiskeri. En kampagne, som ikke kun henvendte sig til engagerede sportsfiskere, men til miljøfolk i bred almindelighed.

Og kampagnen lykkedes. Da man havde indsamlet mere end 400.000 underskrifter, kunne man ifølge gældende lov i Florida kræve en folkeafstemning om sagen. Med små 3 millioner stemmer mod godt 1 million blev al brug af monofile nedgarn den 9. november 1994 forbudt i hele farvandet omkring Florida.

Samtidig blev brugen af vodgarn forbudt inden for 1,6 km's afstand af kysten. Folket havde talt og vendt tommelen nedad for garnene - og opad for det rekreative fiskeri.

Garnforbudet trådte officielt i kraft den 1. juli 1995.

Med den nye lov kunne Floridas veludviklede sportsfiskeindustri ånde lettet op. Efter en konstant nedgang i de forgangne ti år kunne lokale fiskere, fiskeguides og hotelejer nu skimte lys for enden af tunnelen. En industri, der årligt omsætter for mere end 3 milliarder US dollars - omkring **25 milliarder kroner** - er atter stabiliseret og på vej op.

Denne omsætning svarede i 1996 til **81.815 fuldtidsjobs** alene i Florida.

Alaska

Alaska er kendt verden over for sit fantastiske sportsfiskeri i en mange steder totalt uberørt ødemark.

Det er laks, ørreder og stallinger, som tiltrækker sportsfiskere fra hele verden - trods en kort sæson, der kun varer nogle få sommermåneder. Fiskesæsonen starter således først i juni og slutter de fleste steder sidst i september.

Alaska har gennem årene opbygget en stor industri omkring sportsfiskeriet - med masser af luksuriøse lodges ude i ødemarken. Mange af dem så langt ude, at de kun kan nås med vandfly - når ellers det ustabile vejr tillader det. Andre kan man sejle til med jetbåde - når ellers vandstanden er passende.

Det er således vanskelige forhold, det organiserede sportsfiskeri trives under i Alaska - forhold, som kræver en meget veludviklet logistik. Men som til gengæld også skæpper godt i kassen, når regnskabet gøres op. Det er således ikke usædvanligt, at gæstende fiskere betaler både 4.000 og 5.000 dollars for en uges fiskeri i ødemarken.

I 1996 besøgte 286.807 fisketurister Alaska, som i sig selv har 176.181 fastboende fiskere. Den typiske fisketurist tilbringer godt en uges tid i staten, når han er på den årlige fiskeferie.

Alt i alt er der således op mod en halv million årlige sportsfiskere, som tilsammen bidrager til statens økonomi med et forbrug på **548.364.219 US\$**.

Det danner igen grundlag for **12.626 fuldtidsjobs** og en samlet indkomstskat til staten på **26.843.763 US\$**.

Canada

Man kan med nogen ret sige, at den amerikanske samfundsøkonomi er meget forskellig fra den danske. Skattetrykket er lavt og den offentlige administration tilsvarende mindre.

Men går man nordpå til Canada, finder man en noget anderledes økonomi. En samfundsøkonomi, som på flere måder minder om den europæiske. Et ganske højt skattetryk og en veludviklet statslig administration gør det lettere at drage umiddelbare sammenligninger her.

I det østlige Canada har man for alvor indset det store ressourcespild, som erhvervsfiskeriet efter atlantehavslaks udgør. Man har derfor påbegyndt et stortilet opkøb af garnlicenser - et opkøb, der vil koste staten millioner af dollars.

Således budgetterede man i løbet af 90'erne med at skulle bruge 24 mio. dollars alene i provinsen Quebec, 21 mio. i Newfoundland og 15 mio. i New Brunswick - penge, der ubeskåret gik til opkøb af lakserettighederne og sideløbende udbygning af sportsfiskeriet.

Netop det østlige Canada slås med en stor og stigende arbejdsløshed og har derfor desperat brug for nye arbejdspladser. Og det er lige præcis, hvad laksen giver i det rekreative fiskeri.

British Columbia

En undersøgelse fra provinsen British Columbia i det vestlige Canada fokuserede i 1994 på værdien af to arter stillehavslaks - chinook og coho - fanget i henholdsvis det kommercielle fiskeri med drivgarn og krogliner samt det rekreative fiskeri med stang og line.

Undersøgelsen viste, at det rekreative fiskeri efter de to laksearter i 1994 alene indbragte **501 mio. canadiske dollar** - mod blot **78 mio. dollar** fra erhvervsfiskeriet. Tallene skal endda ses i lyset af, at lystfiskeriet kun fangede 20% af den mængde laks, som erhvervsfiskeriet landede i samme periode.

En garnfanget laks skaber således kun en omsætning på **26 dollar** per fisk mod hele **671 dollar**, når den fanges på stang og line. *Altså er en stangfanget laks i British Columbia mere end 25 gange så meget værd for den lokale økonomi som en garnfanget.*

Ser man samlet på *bruttonationalproduktet*, bidrager det rekreative fiskeri med hele fem gange den blotte handelsværdi af fiskene - med et ressourceforbrug på kun en femtedel. Ikke mindst den store kongelaks - chinook'en - er meget attraktiv for lystfiskeriet, hvor den repræsenterer en værdi på hele 12 gange handelsværdien.

Ser man på antallet af skabte *arbejdspladser*, viser det sig, at lystfiskeriet danner grundlag for næsten seks gange så mange arbejdspladser som erhvervsfiskeriet. Samtidig genererer det fem gange så mange indtægter til beskatning.

Drager man samtidig de store tilskudsordninger, som det canadiske erhvervsfiskeri hviler på, ind i billedet, ser situationen endnu mere grell ud. Da viser det sig nemlig, at det rekreative laksefiskeri tilfører provinsen en

nettogevinst på **66 mio. dollars**. Tilsvarende er erhvervsfiskeriet en meget dårlig forretning, som giver et *nettounderskud* på **2,4 mio. dollar**.

Tabet skyldes ikke mindst udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse til fiskerne i perioder, hvor de ikke kan eller må fiske.

Undersøgelsen er dels statslig, dels støttet af "The Sport Fishing Institute of British Columbia" - en non-profit organisation, der arbejder for at bevare de vilde laksebestande i British Columbia.

Tallene for lystfiskeriet er baseret på flere end 415.000 udstedte fisketegn i British Columbia, som hermed er den mest besøgte lystfiskerprovins i Canada.

Samlet tilfører det rekreative fiskeri den canadiske stat et årligt beløb på **741 mio. canadiske dollars**.

Island

På Island indså man meget tidligt den store værdi, som et velorganiseret laksefiskeri i elvene havde for samfundet. Derfor besluttede man allerede i 1932 at frede atlantehavslaksen for alt garnfiskeri i islandsk territorialfarvand.

Denne uhyre fremsynede holdning har medført, at Island i dag råder over et verdenskendt laksefiskeri, som omsætter for rigtig mange penge.

Island er da også det land i verden, som tjener flest penge på sine bestande af vildlaks. Således regner islændingene med, at de **30.000 laks**, der årligt landes i landets godt 100 større lakseførende elve, omsætter for **30 millioner US\$**. En lille kvart milliard danske kroner, hvilket er ganske mange penge for et lille land med blot en kvart million indbyggere.

Altså er hver enkelt laks på Island omkring **1.000 US\$** værd, når den fanges på stang oppe i elvene i stedet for i garn ude i havet. Den enkelte laks' handelsværdi herude er til sammenligning mindre end et par hundrede kroner.

Imidlertid lurede der i 70'erne en slange i det islandske lakseparadis, nemlig det nystartede færøske højsøfiskeri efter laks i Nordatlanten. Et fiskeri, som for alvor tog fart i 1979, og som især toldede på de større fisk, der tilbringer mere en én vinter i havet før kønsmodningen.

En rapport fra det islandske Institut for Ferskvandsfiskeri konkluderede i 1989, at det færøske laksefiskeri måske reducerede antallet af hjemvendende store laks til Island med op til 24%. Et skøn, som var baseret

på rapporterede genfangster af mærkede, islandske "micro-tagged" laks fra højsøfiskeriet i færøsk farvand.

Endvidere fortalte de udførlige fangstrapporter fra flere lakseelver på Island, at antallet af store laks i perioden 1979-81 var 27-36% mindre end statistisk forventeligt. En nedgang, der svarede betænkeligt nøje til stigningen i de færøske laksefangster i samme periode - fra 51 til hele 718 tons.

Islændingene er vant til at tænke i fiskekvoter, som jo ofte handles internationalt. Én nation kan således opkøbe en anden nations kvote for en given fiskeart i et givet område - typisk for en pris, der svarer til 10-15% af fangstens handelsværdi.

Opkøb af laksekvote

- Hvorfor så ikke helt enkelt opkøbe færingernes laksekvote, som hvert år fastsættes af NASCO - en international organisation bestående af lakseførende lande omkring det nordlige Atlanterhav? - Hvorfor ikke købe færingerne ud og dermed sikre, at flest mulige laks når tilbage til Island igen?

Der var ikke langt fra tanke til handling. En islandsk udsending rejste rundt fra land til land, fra møde til møde, for at samle tilslutning til idéen. I oktober 1989 havde man så det første famlende møde med færingerne i Torshavn - med repræsentanter for de 26 både i sammenslutningen "Laksaskip".

Her blev de færøske laksefiskere gjort opmærksom på, at sagen var uhyre vigtig for Island, som har en storstilet sportsfisketurisme baseret på netop laksen. Og at denne turisme nu truedes af det færøske fiskeri på laksenes opvækstpladser i færøsk territorialfarvand.

Færingerne var ikke totalt afvisende. I december 1989 blev der så afholdt et historisk "Salmon Summit" i Oslo - et "topmøde" med repræsentanter fra de involverede lakseførende lande, nemlig Canada, USA, Storbritannien, Norge, Sverige og så naturligvis Island.

På dette topmøde grundlagdes "Committee for the Purchase of Open Seas Salmon Quotas" - Komiteen til Opkøb af Lakserettighederne på Åbent Hav".

I april 1991 accepterede færingerne så en pris på 27% af laksenes handelsværdi - en pris, som alle parter kunne acceptere. Aftalen blev derfor underskrevet den 17. april 1994. Nu manglede kun pengene.

Prisen for den færøske laksekvote blev rundt regnet **700.000 US\$** om året i 1991, 1992 og 1993. De små 5 mio. danske kroner skulle fordeles landene imellem i forhold til deres respektive andel af fangsten af mærkede laks under det færøske laksefiskeri. Fordelingsnøglen blev Norge med 55%, England med 22%, Irland med 17% og Island med 6%

I England har biologer beregnet, at opkøbet af den færøske laksekvote i sig selv betyder, at yderligere 25.000 laks hvert år vil kunne vende uhindret tilbage til de engelske vandløb for at gyde.

Regner man lidt på det, når man frem til, at hver enkelt voksen laks her står i omkring **40 danske kroner**. Dette tal skal ses i relation til de **1.000 US dollar**, som den samme laks er værd for lokaløkonomien oppe i elvene. Noget af en værditilvækst og en ganske høj forrentning af kapitalen.

Sverige

Tættere endnu på Danmark og derfor endnu mere sammenlignelig er Sverige, som i flere år målbevidst har arbejdet på at skabe et velorganiseret sportsfiskeri - med kvalificeret og specielt uddannet personale samt en sund økonomi. Ikke mindst i landdistrikterne betyder sportsfiskeriet meget for lokaløkonomien.

Denne indstilling til det rekreative fiskeri førte i 1997 til dannelsen af landets første virkelige uddannelsessted for folk og fiskere med ambitioner om en fremtid inden for det rekreative fiskeri. "*Sportsfiskeakademin*" hedder stedet, som ligger ved Klarälven nord for den store sø Vänern.

Her har man dels en gymnasial uddannelse med specielt sigte på sportsfiskeri - dels en decideret guideuddannelse med direkte fokus på et job som fiskeguide i en fjeldcamp eller et trolling-center. Lige uden for døren har man et storstilet og velorganiseret sportsfiskeri efter laks på Vänern og i tilløbet Klarälven.

Sportsfiskeri som forretning er således ikke noget nyt i Sverige, hvilket også Mörrumsån i Blekinge, Sverige er et godt eksempel på. Åen er i dag en noget nær verdensberømt institution. Kendt for sine store laks og havørreder fra Østersøen, men også for sit velorganiserede sportsfiskeri, der årligt omsætter for store summer - trods en forbløffende kort disponibel fiskestrækning.

Det drejer sig om "*Kronans Vatten*", der dækker knap 8 km elv med laks og havørred. Sin lidenhed til trods tiltrækker denne elvstrækning årligt **20.000 betalende lystfiskere** samt **250.000 turister** fra ind- og udland. En international attraktion for såvel fiskere som ikke-fiskere, der blot gerne vil se på.

"Kronans Vatten" har en årlig omsætning på **50 mio. kroner**. Det seneste tiltag er "*Laxens Hus*" med undervandsakvarium, hvor besøgende turister kan gå "under jorden" og få sig et kig direkte ind i fiskenes forunderlige verden - gennem en tyk glsrude direkte ud i elven.

Prisen på "Laxens Hus" var 20 mio. kroner, som alle finansieres gennem salget af fiskekort til Mörrumsån på "Kronans Vatten". Man regner med, at Kronolaxfisket alene og i alt danner grundlag for mere end **100 fuldtidsjobs**.

Sammenligner man den samlede laksefangst i Mörrumsån med den erhvervsfangede mængde laks i Pukaviken, hvor åen udmunder i Østersøen, da får man et resultat, som minder meget om det, der er refereret for stillehavslaksene i British Columbia.

Indenlandske undersøgelser

Fisketurismen i Danmark har i mange år ikke været hverken taget alvorligt eller søgt organiseret. Men man har alligevel markedsført den i ganske mange år - uden at spørge lokale fiskere til råds. Det er der kommet en del fortrædeligheder ud af - med Langeland som det bedst dokumenterede eksempel - og det er der naturligvis ingen fremtid i.

Da man hidtil ikke har taget sportsfiskeriet alvorligt som samfundsøkonomisk faktor, er det derfor heller ikke underligt, at der i Danmark ikke foreligger ret meget undersøgelsesmateriale om netop lystfiskerturismen og dens økonomiske effekt på lokalsamfundene.

Der findes indtil videre kun to danske undersøgelser, som derfor begge skal refereres:

Sønderjylland

Der er mange tyske lystfiskere i Danmark generelt og Sønderjylland specielt. Det ved alle, og det kan ikke undre nogen. Dels er det tyskernes første stoppested på vejen op gennem Danmark, og dels byder Sønderjylland på mange fine fiskevande.

Men ingen kunne i mange år give noget reelt bud på, hvad de mange tyske lystfiskere egentlig betyder for landsdelens økonomi. Eneste tilgængelige tal var turistbranchens analyser af antal overnatninger, hvor Sønderjylland altid har ligget højt. Samt efter indførelsen af det obligatoriske fisketegn i 1993 - det solgte antal fisketegn i landsdelen.

Sydjysk Universitetscenter i Esbjerg satte sig imidlertid for at gøre noget ved den manglende viden om de tyske fisketurister. Centeret iværksatte en undersøgelse, som viser, at de tyske lystfiskere holder omkring **300 arbejdspladser** kørende på fuldtid. I kroner og ører drejer det sig om en årlig omsætning på mellem **70 og 90 millioner kroner**.

Tallene står at læse i rapporten "*Den økonomiske betydning af fisketurisme i Sønderjyllands Amt*", nummer 21/97.

Den sønderjyske fisketurisme er ikke organiseret i nær samme grad som naboen i øst - Fyn - men har til gengæld eksisteret i mange flere år. I netop den forbindelse er det interessant, at mere end en tredjedel af det samlede antal solgte fisketegn til udlændinge i hele Danmark, faktisk stammer fra Sønderjylland.

Det drejede sig i 1994 om knap 9.000 fisketegn- fortrinsvis fra tysk side. Man skal dog være klar over, at mange tyske lystfiskere - på gennemrejse mod nordligere feriemål i Danmark - køber deres fiskekort ved først givne lejlighed: I Sønderjylland. At de langt fra alle også fisker, hvor de køber fisketegn.

Fyn

Det startede i 1990 - på initiativ af Fyns Amt, der med projekt "Havørredeldorado Fyns Amt" så en klar og indlysende kobling mellem en velorganiseret fisketurisme og miljøforbedrende tiltag ved de fynske vandløb.

"Havørredeldorado Fyns Amt" er i dag internationalt kendt og anerkendt for både det fine havørredfiskeri og de mange miljøforbedringer, der er sket siden stabel afløbningen for ti år siden. Man havde fra amtet en klar formening om, at det organiserede havørredfiskeri tiltrak mange fisketurister - fra såvel indland som udland - der lagde mange penge i den lokale økonomi. Man kunne blot ikke sætte tal på.

Sidste år bad amtet derfor Økonomisk Institut ved Odense Universitet om at lave en uafhængig undersøgelse af lystfiskerturismen. Den foreligger nu i form af en rapport, som sætter konkrete tal på det fynske lystfiskeri. Således er der i dag en årlig omsætning på **42-51 mio. kroner** alene på havørredfiskeriet, og af dem skyldes **25-30 mio. kroner** udelukkende projekt "Havørredeldorado Fyns Amt".

Det svarer til en indtjening i størrelsesordenen 13-17 mio. kroner, hvilket igen danner grundlag for **30-35 fuldtidsstillinger** på Fyn. Intet under derfor, at "Havørredeldorado Fyns Amt" fortsætter. Dog ikke længere som et af landets største turismenetværk med over 100 deltagere fra turisterhvervet, kystkommunerne og amtet, men fremover i stedet som et tema under Fyn Tours beskyttende vinger.

Havørredfiskeriet er i dag den klart vigtigste off-season turisme på hele Fyn.

Et tankeeksperiment

I de to havne Fredericia og Skærbæk ved Lillebælt blev der i 1995 landet henholdsvis 142 og 269 tons konsumfisk - primært torsk, rødspætte, skrubbe og ising. I alt **411 tons fisk**.

Disse fisk blev ifølge lokale opgivelser hovedsagelig landet af en lille håndfuld både - efter alt at dømme syv stykker.

I det følgende opstilles en række antagelser, som bruges til et lille tankeeksperiment. Tallene skulle gerne give lidt stof til eftertanke.

Antagelse: Der er i dag syv erhvervsfiskere, som daglig trawler på den smalle nordlige del af Lillebælt. Det antages, at de hver især udgør basis for endnu en fuldtids stilling på land i forædlingsindustrien. Altså danner erhvervsfiskeriet på den nordlige del af Lillebælt grundlag for 14 fuldtids arbejdspladser.

Antagelse: Der er i dag seks turbådsskipper, som fast sejler lystfiskere ud på det nordlige Lillebælt. I snit sejler hver turbådsskipper med 20 lystfiskere per tur, når der er fyldt op. I højsæsonen sejles to gange daglig - formiddag og eftermiddag.

Antagelse: Hver enkelt lystfisker på en turbåd fanger i snit 2 kg fisk per fisketur. Næppe noget urealistisk tal, da der - som enhver lystfisker ved og accepterer - er masser af fiskedage, hvor strømmen i Lillebælt løber så stærkt, at der slet ikke kan fiskes.

Antagelse: Dividerer man den antagne dagsfangst op i de godt 400 tons konsumfisk, som årligt landes i Fredericia og Skærbæk, får man, at de selvsamme fisk - fanget på stang og line - vil kunne række til 200.000 lystfiskerdage med fangst.

Antagelse: Sætter man antallet af fiskedage til 200 om året, giver dette grundlag for 1.000 lystfiskere - om dagen. Da hver båd maksimalt kan tage to gange 20 fiskere om dagen - formiddag og eftermiddag - danner de 1.000 daglige lystfiskere grundlag for 25 turbåde. I dag er der seks. Altså i sig selv en 4-dobling.

Antagelse: De 25 turbåde danner igen grundlag for mindst lige så mange fuldtidsjobs på vandet. Hertil kommer så de relaterede jobs inde på land - i form af booking, overnatning og forplejning, køb af fiskegrej og lignende.

Antagelse: I mange tilfælde vil disse "ringeffekter" af fiskeriet overstige selve omsætningen ved det egentlige fiskeri. En enkelt overnatning, og selve fiskeriet vil være den mindste del af de samlede udgifter. Det antages derfor, at der skabes mindst lige så mange arbejdspladser på land, som der er på vandet. I alt 50.

Konklusionen

De selvsamme fisk, som i dag danner grundlag for 14 fuldtidsjobs i fiskerierhvervet, kunne fremover skabe mere end 3 gange så mange arbejdspladser, hvis de i stedet udnyttedes i det rekreative fiskeri.

Bruger man tallene fra før citerede rapport om "Havørredeldorado Fyns Amt", har hver enkelt besøgende lystfisker et døgnforbrug på kr. 350,-. De 200.000 lystfiskerdage er da lige med en meromsætning på ikke mindre end **70 millioner kroner**.

Sætter man de erhvervsfangede fisk til en kilopris på 10,- kroner, repræsenterer de tilsvarende en værdi på blot **4,1 mio. kroner**. Sammenlignet på kroner og øre er det kommercielle fiskeri på Lillebælt således et uhyre pauvert foretagende.

Samtidig er der ikke taget højde for, at flere af trawlfiskerne også fisker andre steder end i det nordlige Lillebælt - og for, at også bundgarnsfiskerne bidrager til de landede fangster. Trawlfiskeriets omsætning er derfor højt sat.

Hertil skal så lægges de positive effekter ved et ophørt trawlfiskeri - at der ikke længere sker en stadig ødelæggelse af bundmiljøet, og at fiskebestanden efter al sandsynlighed vil øges ved et mere skånsomt fiskeri og et forbedret miljø. Det vil ikke mindst lokalbefolkningen nyde godt af.

Det forbedrede vandmiljø vil i sig selv ganske givet gøre landområdet omkring Lillebælt mere attraktivt for nye tilflyttere - og skatteydere. Allerede nu tiltrækker det nordlige Lillebælt mange lystfiskere med egen båd - fra andre dele af landet. Flere udenlandske lystfiskere med egen båd har ligeledes fundet frem til denne lokalitet.

"Naturpark Lillebælt"

Alene navnet "Naturpark Lillebælt" vil virke tillokkende på mange tilflyttere - hvis altså en sådan marin nationalpark som påtænkt etableres i den nordligste del af landets dybeste og mest hurtigt strømmende farvand.

De mange forskellige antagelser i dette tankeeksperiment kan naturligvis diskuteres og justeres. Men det må stå klart, at der selv med ganske konservative skøn er langt flere penge og langt flere arbejdspladser i en rekreativ udnyttelse af Lillebælts fiskebestand.

Selv med en halvering af lystfiskernes fangster eller en halvering af turbådenes belægning er en rekreativ udnyttelse af fiskebestanden i det nordlige Lillebælt en langt bedre forretning end det nuværende kommercielle fiskeri.

Og så er der slet ikke taget højde for det forbedrede bundmiljø, som en omlægning af fiskeriet vil medføre. Der er ingen tvivl om, at ikke mindst dykkerturismen vil blomstre op i takt med et bedre og mere varieret bundmiljø.

Man kan imidlertid let forestille sig forskellige indvendinger mod et sådant udvidet lystfiskeri på Lillebælt - og nogle af dem med rette. Man kunne således let forestille sig et sceneri, hvor bunden af Lillebælt blev oversået med giftige blypirke - mistet af uheldige lystfiskere.

Et sådant problem kan imidlertid let løses ved helt at forbyde brugen af bly. Det har man for længst gjort adskillige steder i udlandet, hvor problemet viste sig. Jægerens forbud mod brug af blyhagl er en nærliggende parallel.

For øvrigt ventes Folketinget at vedtage en lov, der helt forbyder enhver brug af bly og blyholdige produkter til lystfiskeri, med virkning fra november 2001.

Man kunne også forestille sig, at mange undermålsfisk ville tage skade ved et stærkt intensiveret lystfiskeri på et relativt lille område - at et stort antal fisk ville tage skade ved afkrogning og genudsætning.

Et sådant problem kan tilsvarende løses ved at stille krav om brug af mere skånsomme enkeltkroge i stedet for trekroge. Det har man i mange år gjort adskillige steder i udlandet - med stort held. Man kan endda gå så vidt som til at påbyde brugen af modhageløse kroge.

Konflikterne

I havnene ved det nordlige Lillebælt ligger et antal fiskekuttere, som til daglig arbejder på bæltet. Nogle af dem fisker med trawl - det drejer sig om syv stykker - mens andre sejler med lystfiskere. Det drejer sig i skrivende stund om seks kuttere.

Som det vist tydeligt er fremgået af de foregående kapitler, er der stærke modsætninger mellem erhvervsfiskeriet på Lillebælt og så den rekreative udnyttelse af det samme område - her specielt Snævringen.

Såvel skippere som lystfiskere på turådene har flere gange oplevet disse konflikter på nærmeste hold. En lille håndfuld episoder fra det virkelige liv og af nyere dato skal her gengives for orienteringens skyld:

Konfrontation nr. 1

I slutningen af februar 1998 var en stor stime torsk på 2-3 kg trukket op i bæltet. Den stod stabilt i området fra Strib havn til Strib fyr.

Stimen blev fundet af en turåd. Den første week-end fiskede 1-3 turåde i området. Når der gøres gode fangster, breder rygtet sig hurtigt blandt danske og tyske lystfiskere. Allerede næste week-end opererede ca. 8 turåde i området - hertil et antal småbåde, hvoraf adskillige var udenlandske.

Dette fortsatte gennem den tredie week-end, og desuden havde flere af turådene booket op på hverdagene, hvilket ikke er normalt i februar og marts.

Mandagen efter den tredie week-end overhørte faderen til skipperen på en af trawlerne, at der var en stime torsk i området. Samme eftermiddag begyndte den pågældende kutter at gennemtrawle området.

I løbet af tre dage, hvor han trak gentagne gange på det samme sted, fangede han 25 tons torsk. Herefter var stimen udryddet. Dette betød, at mens den ene mand på trawleren tjente sin dagløn, s mistede mindst 8 turådsskipperne deres grundlag for at drive en god forretning.

Herudover mistede selvfølgelig også områdets overnatningsteder deres grundlag for at trække gæster til i lavsæsonen.

Konfrontation nr. 2

Midt i februar 2000 havde en turåd fundet en plet på ca. 100 x 100 meter nr ammoniakhavnen ved Fredericia, hvor der meget stabilt stod en stime torsk.

Gennem tre week-endere fiskede 7-8 turåde på stedet, samt op til 30 småbåde. Der blev fanget torsk på op til 17 kilo, hvilket indikerer, at der kunne være tale om en gydebanke eller et stenrev. Skipperne oplevede, at der blev mistet mange pirke på stedet, hvilket sandsynliggør, at der var tale om et stenrev.

En dag sejlede en lokal trawler meget tæt på en af turådene uden redskaber ude - sandsynligvis for at lokalisere pletten. Samme eftermiddag klokken 15 begyndte han at trawle på stedet.

Næste morgen var pletten tømt for fisk. Samtidig kunne turådsskipperne konstatere, at man ikke længere mistede pirke. Dette indikerede, at trawlet ganske enkelt havde jævnet stenrevet med jorden.

I begge de ovennævnte tilfælde kunne en enkelt trawlfisker således i løbet af ganske få timer fiske levebrdet - en tilstedeværende fiskebestand - op af vandet for næsen af flere turådsskipperne. Et godt eksempel på den forskellige grad af kapitalisering af ressourcen, der finder sted under fiskeri med henholdsvis trawl og stang.

Hvor erhvervsfiskeren er nødt til at fange og dermed fjerne ressourcen for at få penge i kassen, er fiskenes blotte tilstedeværelse nok til at lokke

lystfiskere fra nær og fjern - fiskere, som kun fanger en lille del af ressourcen, og som dermed kan nyde godt af den over en meget længere periode.

Samtidig ødelagde trawlfiskeren efter al sandsynlighed den naturlige variation i bundmiljøet, som fik fiskene til at opholde sig netop dér - med sine tunge og slæbende redskaber.

Konfrontation nr. 3

Men ikke kun lystfiskerne ligger i stadig konflikt med trawlfiskerne på Lillebælt. Det gør også sportsdykkerne - ofte med livet som indsats:

En dag lå et hold tyske sportsdykkere og dykkede i et område af Snævringen, som var lovligt markeret med bøjer og dykkerflag - af hensyn til dykkernes sikkerhed i vandet.

Den lå imidlertid ikke en fiskeskipper på sinde, da han aldeles ulovligt trak ind gennem det afmærkede område - med trawlet ude og dermed til største fare for de dykkere, der var nede.

Episoden blev mærkeligt nok ikke politianmeldt, men de tyske sportsdykkere fortrak øjeblikkeligt fra Lillebælt og holdt sig væk i en længere periode. Det gjaldt ikke blot dem, hvis liv havde været i fare, men også andre kolleger fra Tyskland. Også blandt dykkere går jungletrommerne hurtigt.

De tyske dykkere mener selv, at der var tale om ren chikane fra fiskeskipperens side. I hvert fald gjorde de alt for at gøre ham opmærksom på, at der var dykkere ude i det lovligt afmærkede område. Men altså til ingen nytte.

Til alt held blev dykkerne nede, til trawleren havde passeret området. Ingen kom derfor noget til, men det varede naturligvis længe, inden tyske dykkere igen frekventerede området.

Det mente de da også selv måtte være fiskeskipperens hensigt med den hensynsløse, livstruende og ulovlige gennemsejling - at blive fri for irriterende dykkere på fiskepladserne.

Fra trawler til turbåd

Flere steder i ind- og udland har lokale erhvervsfiskere allerede set skriften på væggen og taget konsekvensen af det. De har indset, at der både er mere fremtid og flere penge i at omruste deres fiskekuttere fra et erhvervsmæssigt fiskeri til et rekreativt.

Således har flere både på den svenske vestkyst - med udgangspunkt i Varberg og med Fladengrund som arbejdsplads - omlagt deres arbejdsredskaber fra garn og trawl til stang og line. Det samme har enkelte kuttere i Hanstholm og Hirtshals gjort.

Dels fordi arbejdet med lystfiskere er langt mindre anstrengende og mindre risikofyldt. Og dels i erkendelse af, at fiskebestandene i dag er under så hårdt pres fra erhvervsmæssig side, at de ikke fremover kan vedblive at holde til presset.

Man kan derfor udmærket forestille sig, at de få trawlfiskere, som i dag fisker på den smalle nordlige del af Lillebælt, kunne omstille deres aktivitet til at sejle med lystfiskere ombord i stedet for med trawlet ude.

En sådan omlægning ville alle parter nyde godt af: Miljøet, fiskene og fiskerne selv. Det ville ikke betyde et ophør for det frie liv på havet, og de nuværende trawlfiskere ville stadig have det smukke Lillebælt som en attraktiv arbejdsplads. Nu blot på et bæredygtigt grundlag.

Torskestoppet

I sommeren 2000 oplevede man et kortvarigt torskestop i Lillebælt. Et stop, som fik de lokale trawlere til at blive i havn eller søge andetsteds hen.

Effekten af dette torskestop for fisketursimen var markant og øjeblikkelig: Fisketuristerne begyndte for alvor at fange fisk, og rygtet herom løb hurtigt. Ikke mindst de tyske turister var hurtige til at reagere på torskestoppet og de deraf følgende forbedrede muligheder for det rekreative fiskeri.

Således kunne lokale campingpladser under torskestoppet notere sig en 75% fremgang i antallet af gæstende fisketurister. Den manglende tilstedeværelse af de daglige gennemtrawlinger gav helt enkelt mange flere fisk at fiske efter og mange flere fisketurister - med store stigninger i indtjeningen for turisterhvervet til følge.

Nye toner fra fiskeriminister

Den internationale, men islandsk baserede "North Atlantic Salmon Fund" (NASF) har i flere år arbejdet på at opkøbe fiskekvoter, så alt kommercielt højsøfiskeri efter atlanterhavslaks bringes til ophør.

Opkøbene har til formål, at laksene så i stedet kan indgå i det rekreative fiskeri med stang og line, hvor fiskene skønsmæssigt omsætter mellem 10 og 30 gange deres blotte handelsværdi.

NASF har her allerførst i det nye årtusinde godt nyt at melde fra Storbritannien, som i international laksesammenhæng meget længe har været et sort får. Flere end 250.000 voksne og gydemodne laks fanges således hvert år i drivgarn på deres vej mod gydepladserne i vandløbene. I et uselektivt "interception" fiskeri, som ikke tager hensyn til de forskellige vandløbs forskellige fiskebestande.

Bagest i denne rapport gengives den dugfriske, engelsksprogede og uforkortede originaludgave af de gode nyheder fra sportsfiskeriets absolutte moderland. Her citeres blot de vigtigste passager i oversat udgave:

"Englands fiskeriminister Elliot Morley tog torsdag den 9. marts 2000 positivt imod en rådgivende rapport, som anbefaler en hurtig afvikling af garnfiskeri efter laks i havet. Rapporten anbefaler også, at regeringen bør bidrage med "betragtelige midler" til denne afvikling af det kommercielle laksefiskeri med garn.

For første gang nogensinde i England foreslår rapporten, at regeringen tager initiativ til en fordeling af fangster mellem garn og stænger på en økonomisk baggrund. Der bør ligeledes være begrænsninger for, hvor mange laks der må nettes i flodmundingerne, og hvor mange der må fanges af sportsfiskere. Endelig foreslås et omsætningsforbud for stangfangede laks.

"Regeringen vil overveje disse forslag omhyggeligt", lovede ministeren, som samtidig sagde, at den nuværende Labour regering går helt ind for sportsfiskeriets fremtid. Regeringen ser sportsfiskeriet som "en folkelig fritidsaktivitet for alle aldersklasser".

Fiskeriministeren godtager rapportens konklusion, at en stangfanget laks er mange gange mere værd end en garnfanget, og at sportsfiskeriets samfundsøkonomiske betydning ikke må undervurderes."

Nu har den britiske regering således også indset, at der er langt større penge i det rekreative fiskeri end i et kommercielt fiskeri efter attraktive sportsfisk. I form af nye arbejdspladser og deraf afledte skattekroner.

Regeringen ses således som en ny økonomisk medspiller, når de sidste erhvervsfiskere skal købes ud og garnfiskeriet afvikles, så vildlaksene atter kan få fri adgang til gydepladserne. Her skal de så danne grundlag for et økonomisk givtigt og økologisk bæredygtigt sportsfiskeri. Samtidig undgås de evige konflikter mellem det kommercielle og det rekreative fiskeri.

Opkøb af fiskerettigheder

Man kunne udmærket forestille sig noget tilsvarende ved Lillebælt - i form af, at den nuværende lille håndfuld trawlfiskere købes ud af den snævre del af Lillebælt, hvor de gør størst skade på såvel bundmiljøet, fiskebestanden og så det rekreative fiskeri med stang og line.

Det er jo en politik, som i stigende grad har vundet indpas verden over, hvor der har været konflikter mellem den kommercielle og og så den rekreative udnyttelse af værdifulde fiskearter.

Selv i lille Danmark er der et konkret eksempel på et sådant privat opkøb af gamle fiskerettigheder. I den sønderjyske Ribe Østerå har man - så længe nogen kan huske - haft et intensivt fiskeri med garn og ruser efter åens store havørreder. Fra slusen og op til kirken ved Seem har Ribe borgere nemlig frit fiskeri ifølge en gammel, kongelig forordning fra år 1296.

Kongen manglede også dengang penge - tydeligvis et permanent dansk problem - hvorfor han afstod sin fiskeret til først borgmester, siden rådmænd og sidst borgere i Ribe by. Den dag i dag er der således frit fiskeri i engene opstrøms byen - takket være kongelig pengemangel tilbage i 1296.

I Ribe Vesterå længst ude mod Vadehavet har man derimod ikke længere noget garnfiskeri. Det skyldes, at Ribe Sportsfiskerforening - som den første private organisation herhjemme - har købt den lokale tredje generations erhvervsfisker ud formedelst et beløb på kr. 375.000 årligt.

Denne del af Ribe Å er nu åben for offentligheden, hvilket har givet mange såvel lokale som udenbys fiskere gode fiskeoplevelser i engene ud mod kammerslusen. Fiskere, som lægger mange penge i det lokale samfund.

Med hensyn til Lillebælt vil det store spørgsmål så blot blive prisen på et sådant eventuelt opkøb - og hvem, der skal udrede den. - Er det en opgave for stat, amter og kommuner? - Eller skal det være turisterhvervet selv?

Ét er dog givet: Lystfiskeri og erhvervsfiskeri kan ikke trives sammen i så snævert et område som øvre Lillebælt. Der må derfor træffes et valg.

Et frisk pust fra Sverige

En undersøgelse fra 2008 viser, at svensk lystfiskeri er ti gange større end svensk erhvervsfiskeri. Fiskeriverket når i undersøgelsen frem til, at det rekreative fiskeri med stang og line har en samfundsmæssig værdi på 1 milliard svenske kroner - svarende til godt 100 millioner euro. Til sammenligning omsætter det svenske erhvervsfiskeri for blot 75 millioner svenske kroner - 8 millioner euro.

Undersøgelsen understøtter den svenske regerings ønske om at reducere fiskekvoter for erhvervsfiskerflåden, så det rekreative fiskeri i stedet kan få glæde af fiskene. Her tænker regeringen specielt på den lukrative fisketurisme.

Fisketurismen og det rekreative fiskeri i Sverige har et stort vækstpotentiale, men kun hvis fiskebestandene beskyttes mod et hårdhændet erhvervsfiskeri. Her tænkes specielt på trawlfiskeriet med tunge, bundslæbende redskaber.

Der findes ca. 1 million lystfiskere i Sverige, og heraf bruger de 776.000 udelukkende håndredskaber. Disse danner grundlag for omkring 1.300 fiskerirelaterede virksomheder, hvoraf mange - hvis ikke de fleste - er mindre virksomheder beliggende i øde områder. Til sammenligning beskæftiger fiskerflåden blot 1.000 erhvervsfiskere.

På denne baggrund ønsker Fiskeriverket at omfordele fiskekvoterne, så det erhvervsmæssige fiskeri fremover får mindre og det rekreative tilsvarende mere. Undersøgelsens forfattere mener ikke, at et rekreativt fiskeri udgør nogen trussel mod eksisterende fiskebestande. De konkluderer også, at hvis EU fremover tildeler Sverige nye fiskekvoter, så skal disse ikke automatisk gå til det erhvervsmæssige fiskeri.

Man kunne virkelig ønske sig, at vi i Danmark fik sat tilsvarende tal på - og tanker i gang. Derfor er det glædeligt, at Fødevareministeriet netop nu planlægger en stor og landsdækkende analyse af de økonomiske værdier i det rekreative fiskeri. Ministeriet har indkaldt ansøgninger pr. 1. juni i år, så en egentlig undersøgelse kan løbe af stabelen næste år.

2008 Steen Ulits

Dansk undersøgelse uden visioner

I 2010 kom den så langt om længe, den danske pendant til ovennævnte svenske undersøgelse om det rekreative fiskeris samfundsmæssige værdi.

På Dansk Videntcenter for Sportsfiskeri har vi efterspurgt en sådan undersøgelse i flere år - ja, faktisk har det været hele udgangspunktet for etableringen af videntcentret og dets aktiviteter.

I flere år har vi desværre måttet henvise til udenlandske undersøgelser, når der skulle sættes tal på værdien af dansk lystfiskeri og dansk fisketurisme. VisitDenmark formåede ikke at gøre noget ved sagen selv - trods de mange millioner skattekrone, der ellers hvert år tilflyder dem fra statskassen.

Men nu er undersøgelsen foretaget, og nu ligger resultatet klar til beskuelse og evaluering. Vi skal indledningsvis blot præsentere nogle af nøgletallene og vil siden komme med mere udførlige evalueringer af dele af undersøgelsen. - So stay tuned for more on this later!

Fødevareministeriet valgte rådgivningsfirmaet COWI A/S til at forestå opgaven i samarbejde med Fødevareøkonomisk Institut. De overordnede konklusioner af undersøgelsen er følgende:

Næsten hver femte voksne dansker har dyrket lystfiskeri inden for det seneste år. Det svarer til **616.000 mennesker** og gør dermed lystfiskeri til en af de helt store fritidsaktiviteter i det danske samfund.

I international sammenhæng er andelen af lystfiskere i Danmark lavere end i lande som Finland og Sverige, hvor naturen er tættere på mennesket - men højere end i tætbefolkede industrilande som Holland og Tyskland. Vi ligger sågar et par procent højere end vore kolleger i USA, der må regnes som det moderne rekreative fiskeris moderland. Englænderne opfandt det, men amerikanerne udviklede og kapitaliserede det!

Den danske lystfisker er i gennemsnit på fisketur **10 gange** om året, og han eller hun bruger i gennemsnit godt **4.000 kroner** på sin hobby. Disse tal dækker dog over store forskelle de enkelte lystfiskere imellem. Fire ud af fem lystfiskere ville således gerne bruge mere tid på deres hobby - hvis ellers de kunne af hensyn til familie og arbejdsliv. Det kan mange vist nikke genkendende til?

Undersøgelsen opgør dansk lystfiskeris samlede økonomiske værdi til **2,85 milliarder kroner**. Af disse dejlige penge betegnes 1,31 milliard som såkaldt "aktivitetsskabende forbrug" - forbrug, der direkte påvirker produktion og beskæftigelse i danske virksomheder. Resten af forbruget udgøres af moms

og afgifter samt import og handel med brugt udstyr. Alt i alt bringer dette lystfiskeriet på højde med golfsporten, der jo normalt forbindes med velhavende mennesker, dyrt udstyr og mange penge i omløb.

Effekten på beskæftigelsen i forbindelse med dansk lystfiskeri anslås til **2.500 arbejdspladser**, hvoraf godt 500 alene skyldes udenlandske fisketurister. Mest glæde har man ikke uventet af lystfiskeriet i Syddanmark - tilsvarende mindst i Norddanmark. Det er naturligvis afstanden til det store tyske marked, som gør forskellen. Sammenlagt indkasserer den danske stat årligt **568 millioner kroner** på skatter og afgifter afledt af lystfiskeriet i Danmark.

Så vidt så godt. Desværre har den danske undersøgelse - helt bevidst og stik modsat det svenske forbillede - valgt *ikke* at sammenligne med den erhvervsmæssige udnyttelse af de samme fiskeressurser. Således er den helt uden visioner for den fremtidige udnyttelse af vore sparsomme fiskebestande.

Man må håbe, at den nuværende regering vil have en mere visionær tilgang til tingene, end dens borgerlige forgænger havde.

2012 Steen Ulnits

Dansk Videncenter for Sportsfiskeri - www.videncenterforsportsfiskeri.dk

